

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΗΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ

ΚΑΙ

ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

(Μετὰ προσθήκης ἐνὸς φερμανίου)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΠΑΛΑΣΤΖΕΦ.

ΕΝ ΣΟΦΙΑ, 1906.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Bp

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΗΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ

ΚΑΙ

ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

(Μετὰ προσθήκης ἐνὸς φερμανίου)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΠΑΛΑΣΤΖΕΦ.

ΕΝ ΣΟΦΙΑ, 1906.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ἡ μελέτη τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας κατὰ τὴν τελευταίαν ἐποχὴν τῆς ὑπάρξεώς της ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὡς ἰδίου ἀνεξαρτήτου ἰδρύματος, ἐπιβάλλεται ἔτι μᾶλλον καὶ ἔνεκα τοῦ ἐπικρατήσαντος καὶ ἐπιμόνως ὑποστηριζομένου κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἰσχυρισμοῦ ὅτι τῇ καθαιρέσει τοῦ θρόνου συνετέλεσε καὶ ἡ ἐντελῶς κακὴ κατάστασις τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς. („Mitgewirkt zu der Auflösung des Patriarchats (von Achrida) hat vor allen dessen schlimme pekuniere Lage“. H. Gelzer, Der Patriarchat von Achrida. Geschichte und Urkunden, 1902, S. 164).

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις θὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μνημείων καὶ μαρτυριῶν τῶν εὑρισκομένων κυρίως ἐν τῷ τῆς ἐν λόγῳ Ἀρχιεπισκοπῆς κώδικι., ἐκδοθέντι ἐσχάτως διὰ τρίτην φορὰν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἰέννη καθηγητοῦ Dr Heinrich Gelzer ἐν τῷ ἄνω ῥηθέντι συγγράμματι, μὴ παραλειπομένων συγχρόνως καὶ ἄλλων δημοσιεύσεων, εὑρισκομένων ἐν σχέσει τῷ προκειμένῳ ζητήματι. Πρὸς τούτοις δὲν θὰ εἶναι ἄσκοπον νὰ υπομνήσωμεν ὅτι τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα οὐδεὶς ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῶν καταγινομένων εἰς τὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας μέχρι τοῦ κ. Γέλτσερ ἐξηρεύνησε, καὶ τοῦτο βεβαίως προῆλθεν ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐγγράφων ἀναφερομένων εἰς τὸ ἄνω ῥηθὲν θέμα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ἰουλίου 1905.

ὁ συγγραφεὺς Γ. Δ. Μπαλάστζεφ.

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ.

Α'.

Ἀρχικὴ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Οἱ Βούλγαροι ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμόν ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος Βορίσου Α' (ἔτ. 864) ἀπεκατέστησαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰωσήφ¹⁾, οὗ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐξέτειναν εἰς πάσας τὰς χώρας τὰς ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ κράτους των ὑπαγομένας.²⁾ Ὀλίγον δὲ βραδύτερον ἐπὶ τῆς βασιλείας Συμεῶνος τοῦ μεγάλου (ἔτ. 893—927) ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Δωροστόλου (Dorostolum) ἦτοι Δρίστρας (νῦν Σιλίστρια) εἶχε πλήρη καὶ διηνεκὴ αὐτονομίαν. Ἐπὶ Πέτρου ὁμοῦ, διαδόχου τοῦ Συμεῶνος, πρῶτος ὁ Δαμιανὸς Πατριάρχης πάσης Βουλγαρίας ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς βασιλικῆς συγκλήτου, κελεύσει τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ Β' τοῦ Λακαπηνοῦ.³⁾ Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Πέτρου, διεδέχθη τὸν θρόνον ὁ Βορίσης Β'. Τότε Σβιατοσλάβος ὁ μέγας, ἡγεμὼν τοῦ Κιέβου τῆς Ῥωσσίας, ἐκστρατεύσας διὰ δευτέραν φοράν κατὰ τῆς Βουλγαρίας, συνεκρότησε πεισματώδη μάχην ἐξώθεν τῆς πρωτευούσης Πρεσλάβας καὶ νικήσας ἠχμαλώτισε τὸν βασιλέα Βορίσην Β'. Εἶτα δὲ περιερχόμενος τὰς πόλεις τῆς ἀνατολικῆς Βουλγαρίας, καὶ τοὺς ἀνθισταμένους τῶν κατοίκων φονεύων ἢ ἀνασκοлаπίζων, καθυπέταξε διὰ τρόμου τὴν ἀνατολικὴν χώραν τῆς κυρίως Βουλγαρίας (ἔτ. 970). Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς ἀναγκάσας τὸν Σβιατοσλάβον νὰ ὀρκισθῇ ὅτι δὲν θέλει ἄρῃ τοῦ λοιποῦ τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, καὶ μὴ τηρήσας τὰς ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς Βουλγάρους ὅτι θέλει σεβασθῇ τὴν ἐλευθερίαν των, ἐθεώρησε πλέον τὴν ἀνατολικὴν Βουλγαρίαν ὡς κράτος ὑποτελὲς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ ὁ Πατριάρχης Βουλγαρίας φεύγων ἐκ τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὡς ἐκ τῶν ἐπελθουσῶν πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ταραχῶν, ἐγκατεστάθη εἰς μὲν αὐτῶν εἰς Τριάδιτζαν

¹⁾ (Борисъ) прѣдъ сѣ. Іосифъ архієпископа, нмѣхъ оучителѣмъ и на казателѣмъ . . . Σλαβικὸν χειρόγραφον περιέχει τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας.

²⁾ Ἀρχιεπίσκοπον τε πείθεται (ὁ Βορίσης) καταδέξασθαι καὶ ἐπισκόπους καταπνῶσαι τὴν χώραν . . . (Κωνσταντ. Πορφυρογ. ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πάππου του Βασιλείου).

³⁾ Δαμιανὸς ἐν Δωροστόλῳ, τῇ νῦν Δρίστρᾳ, ἐφ' οὗ καὶ ἡ Βουλγαρία τετίμηται αὐτοκέφαλος· οὗτος πατριάρχης ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς βασιλικῆς συγκλήτου κελεύσει τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ Λακαπηνοῦ· ὕστερον δὲ καθηρέθη παρὰ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ. (H. Gelzer, *ibid.* Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Βουλγαρίας. p. 6).

(Σοφίαν), ἕτερος δὲ μετ' αὐτὸν ἐν Βοδῆνοις καὶ εἰς τὰ Μόγλαινα, ἄλλοι δὲ ὑστερώτερον εἰς Πρέσπαν,¹⁾ καὶ τελευταῖος ὁ Φίλιππος „ἐν Λυχνίδῃ τῇ πάλαι μὲν Σασσαρίπῃ προσαγορευομένη, νῦν δὲ Ἀχρίδι“, ὅπου ἦν τὸ βασιλεῖον τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ.²⁾ Χρόνοις μὲν τοι ὑστερον ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας, τέλος, ἐκυριεύσατο τὴν Βουλγαρίαν. Οὗτος ὅμως θέλων νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀρχαίαν λάμψιν εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην, μὴ τολμῶν δὲ νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ προνόμια εἰς τὸ νεοφώτιστον Βουλγαρικὸν ἔθνος, ἄφησεν ἄθικτον τὴν αὐτονομίαν τῆς καὶ ἐχορήγησε μεγάλην ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν, ὑπαγαγὼν ὑπ' αὐτὴν πάσας τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Μακεδονίας (ἐκτὸς τῆς Θεσσαλονίκης) καὶ Ἡπείρου καὶ δύο ἐκ τῆς Θεσσαλίας (Σταγούς καὶ Πέτραν), αἵτινες ἀπετέλεσαν ἐπὶ πολὺν χρόνον μέρος τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους.³⁾

Οὕτως ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ θεωρῇται ὡς παράτασις τῆς ὑπὸ τοῦ πρώτου χριστιανοῦ Βουλγάρου ἡγεμόνος Βορίσου ἰδρυθείσης αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας.⁴⁾ Ὑφίστατο δὲ ὡς μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔθνους μέχρι τοῦ 1767 μ. χ. 16-ῃ Ἰανουαρίου, ὅτε ἐγένετο ἡ τοῦ θρόνου καθαιρέσις παρανόμως καὶ ἀντικανονικῶς ὑπὸ τοῦ Βυζαντίου Σαμουήλ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πατέρων.⁵⁾ Τὸ περιώνυμον τοῦτο ἱδρυμα μέχρι τοῦ

¹⁾ Γερμανὸς ὁ καὶ Γαβριήλ ἐν Βοδηνοῖς καὶ ἐν τῇ Πρέσπῃ. Ibid. Οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Βουλγαρίας.

²⁾ Ἐπὶ Πέτρου γὰρ βασιλεύσαντος ἐν Βουλγαρίᾳ αὕτη μὲν τῇ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀξιώματι ἐλαμπρύνετο· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβαίνοντων τῶν ἀρχιεπισκόπων, τοῦ μὲν εἰς Τριάδιτζαν, τοῦ δὲ ἐν τοῖς Βοδηνοῖς καὶ ἐν τοῖς Μόγλαινοις, εἴθ' οὕτω ἐν τῇ Ἀχρίδι τὸν νῦν εὐρομεν ἀρχιεπίσκοπον. Ἴδε Τομ. δ' σελ. 44—45. Byzantinische Zeitschrift. Ungedr. u. wenig. bekannte Bistümer-verzeichn. d. orient. Kirche.

³⁾ „Ἀλλὰ πάσας τὰς Βουλγαρικὰς ἐπισκοπὰς, ἃς ὑπὸ Πέτρου τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Σαμουήλ ἐδεσπόζοντο καὶ κατεῖχοντο καὶ παρὰ τῶν τότε ἀρχιεπισκόπων καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα κάστρα τὰ αὐτὰ θεσπίζομεν ἔχειν καὶ διακρατεῖν τὸν νυνὶ ἀγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον.“ Πάντα ταῦτα ἀναφέρει τὸ σιγίλλιον τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, δοθὲν τῇ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἰωάννῃ τῷ Α', καταγομένῳ ἐκ τοῦ χωρίου Ἀγνοανδίκη τῆς Δεύρης (νῦν Δίδρα) καὶ χρηματίσαντι πρότερον ἡγουμένῳ εἰς τὴν ἐκεῖσε μονὴν τῆς Θεομήτορος.

⁴⁾ „Ταύτης τῆς Ἀχρίδος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Βουλγαρίας καλεῖται ἀπὸ τῶν Βουλγάρων προσηγορίας λαβούσης, ὅπου εἰς τὴν μετέπειτα ἐσύστησαν τὸ βασιλεῖόν τους. . . . Τὸ δὲ ὄνομα ὡς ἄλλοι μνημεῖον ἐκείνων ἀπέμεινε τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ“. Μελετ. Γεωγραφ. σελ. 395.

⁵⁾ Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Βουλγαρίας κατὰ τὴν ἐποχὴν Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου συνίστατο ἐκ 31 ἐπαρχιῶν. Κατὰ τὸν 16' αἰῶνα εὐρίσκομεν σχεδὸν τὰ ἴδια ὅρια ὡς ἱστορεῖται ὑπὸ τοῦ Νεῖλου Δοξαπατρῆ. („Ἐχειδὲ καὶ ἡ Βουλγαρία ἐπισκοπὰς πλείους τῶν τριάκοντα, ὧν ὑπερκάθηται καὶ πόλις Ἀχρίς.“) Ἐν τούτοις κατὰ τὸ ἔτος 1219 συνέστη ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Σερβίας. Τοῦτο ἐγένετο, κατ' αἰτήσιν τοῦ Σερβικοῦ ἡγεμόνος Στεφάνου τοῦ Νέμανια πρὸς τε τὸν συμπέθερον αὐτοῦ Αὐτοκράτορα Θεόδωρον Λάσκαριν, καὶ τὸν Πατριάρχην Μανουήλ, καὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης συνοδικῶς ἐγκριθείσης, ἐχειροτονήθη καὶ διωρίσθη Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας αὐτόνομος ὁ Σάβδας, ἀδελφὸς τοῦ εἰρημένου ἡγεμόνος, ἵνα διὰ τοῦ ἀνεξαρτήτου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ ἀντιτάττεται εἰς τὰς ὁσημέραι ἀξαναούσας τότε ἀξιώσεις τοῦ Παπικοῦ θρόνου ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ. Κατὰ

τέλους τοῦ ιδ' αἰῶνος εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν διαφόρων χριστιανῶν κυριαρχῶν: Βουλγάρων, Βυζαντινῶν, Λατίνων-Λομβαρδῶν, Ἑπειρωτῶν Δεσποτῶν, καὶ ἐπὶ τέλος ἡ Ἀχρὶς κατὰ τὸ 1334 ὑπέπεσεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Σέρβων. Καὶ τὰ ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἐπὶ διαφόρων ἐποχῶν ἦσαν διάφορα, εἴτε περιελάμβανον εὐρεῖαν περιφέρειαν, εἴτε βραχυτέραν κατὰ τὰς πολιτικὰς περιστάσεις.¹⁾ Ἐν τούτοις ὅλοι σχεδὸν οἱ κυρίαρχοι οὗτοι ὑπεστήριζον οἰκονομικῶς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ἥτοι τοῦλάχιστον δὲν τὴν ἐπῆλθον.

τοῦ Σάββα ἀνθίστατο σφοδρῶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, Δημήτριος ὁ Χωματηνός, ὅστις ἔγραψε καὶ ἐπιστολὰς κατ' αὐτοῦ. Ἐπίσης ἀπεσπάρσθησαν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν καὶ τινες βορειο-ανατολικάι ἐπαρχίαι ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Τυρνόβου. (ἀλλὰ καὶ ἡμέτερον δίκαιον παρασπάσασαν, μέρος γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας ὁ Τέρνοβος". . . γράφει ὁ Χωματηνός. Ἰδε, Kardin. Pitra, *Analecta sacra*. t. VII. col. 496). Κατὰ τὸν ιδ' αἰῶνα ἡ ἑκτασίς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δὲν εἶναι εἰσέτι ἀκριβῶς γνωστὴ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὁμῶς τῆς πρώτης δεκαετηρίδος τοῦ ιε' αἰῶνος ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας τὰ ὅρια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἔλαβον εὐρείας διαστάσεις, διότι ἐν πρώτοις μὲν ὑπέκυψαν τῇ ἐκκλησιαστικῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτῆς αἱ ἐπαρχίαι Σόφιας καὶ Βιδύνης, ὡς ἀποδείκνυται τοῦτο ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ματθαίου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Ματθαίου. (Αἱ ἐπιστολαὶ εὐρίσκονται ἐν τῷ κώδικί μου. Ἰδε, Сборникъ кн. XVIII. стр. 150—157, καὶ H. Gelzer, *Der wiederaufgefunden. Kod. u. ander. auf den Patr. Achrid. bezügl. Urk. in Bericht-der philologisch-histor. klas. der Königl. Sächs. Gesellschaft der Wissensch. zu Leipzig* 1903, S. 97—102). Ὀλίγον δὲ ὑστερώτερον καὶ αἱ ἐπαρχίαι τῆς Οὐγγρο-βλαχίας καὶ Μολδοβλαχίας, ὡς καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἰπεκίου διηυθύνοντο ὑπὸ τῶν αὐτοκεφάλων ἱεραρχῶν πάσης Βουλγαρίας, καὶ ἡ ἀλληλογραφία μεταξὺ τῶν Βλαχο-Μολδαβικῶν Βοεδόδων καὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων διεξήγετο σλαβιστί. Κατὰ τὸ 1557 ὁμῶς ἀνενεώθη ὁ θρόνος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰπεκίου, καὶ ὡς τοιοῦτος διωρίσθη Μακάριος ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐκ Χερτσεγοβίνης Μεχμέδ Σοκόλογλου, ὅστις ἐχρημάτισε μέγας βεζίρης ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελήμ Β', καὶ ἦτο γαμβρὸς αὐτοῦ. (Ек лѣто отъ рождества Христова тисоуштан ф. н. 3 (1557). Тогда же веновлѣшюу и прѣдвѣжешюу прѣстолю свѣтаго Гавы прѣваго архієпископа и оучителю сръбскаго . . . кнр Макарію. Л. Стојановић, *Записи* t. I. p. 186). Ἐκτοτε ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Βουλγαρίας ἔμεινε μὲ 15 ἐπαρχίας, ἐξ ὧν 9 θρόνοι μητροπολιτῶν, οἱ δὲ ἄλλοι 6 ἦσαν ἐπισκοπαὶ ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας Ἀχρίδος. Τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων πάσης Βουλγαρίας θὰ ἐξετασθῇ ἐν ἐκτάσει ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

¹⁾ Ἡ αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδων ἔφερε καὶ τὸν ὑποβוליμαῖον τίτλον „Πρώτης Ἰουστινιανῆς“, ὅστις ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν Ἀχρίδι μέχρι τῆς δευτέρας πεντηκονταετηρίδος τοῦ ιβ' αἰῶνος ἦτο ἄγνωστος καὶ δὲν ἀπαντᾷται ὅλως διόλου. Πρῶτος ἐκ τῶν ἱστορικῶν ὁ ταυτίσας τὴν Ἀχρίδα μὲ τὴν πρώτην Ἰουστινιανὴν (*Iustiniana Prima*) ἦτο ὁ Γουλιέλμος Τύρου, ὅστις περὶ τῶν Σταυροφορικῶν πολέμων γράφων ἐν παρόδῳ καὶ τὰς ἐπομένας παρεμβάλλει λέξεις: „Μετὰ πολλοὺς δ' ὁδοιποριῶν μόχθους ἐφθάσαμεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πελαγωνίᾳ, ἐν πόλει κοινῶς Βίρτελλα (ἐφθαρμένως ἀντὶ Βιτώλια) παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ ἐκείνῃ καὶ πατρίδι τοῦ ὀλβιωτάτου δεσπότη, ἀηττήτου καὶ συνετοῦ Αὐγούστου Ἰουστινιανοῦ, πόλει δηλαδὴ Ἰουστινιανῇ καὶ πρώτη καλουμένῃ, ἥτις κοινῶς νῦν καλεῖται Ἀχρίδι . . .“. (*Guillaume de Tyr. Bel. sacr. lib. 20, cap. 4*). Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης ὁ Δ' υἱὸς τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ

B'.

Πρώτη ἐμφάνις τῶν φόρων.

Ἐμφανισθέντες δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐν τῇ Βαλκανικῇ χερσονήσῳ καὶ ἐκτείνοντες καθ' ἑκάστην τὰ ὅρια τοῦ ἰσχυροῦ ἤδη κράτους των ἰδίως δὲ μετὰ τὴν μάχην ἐν Τσηρνόμεν (ἔτ. 1371) — κατέλαβον πλείστας ἐκ τῶν ὑπογομένων τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας ἐπαρχιῶν. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν πάντες σχεδὸν οἱ δεσπότες καὶ ἡγεμόνες τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἦσαν ἢ ὑποτελεῖς ἢ σύμμαχοι, ὑποκύπτοντες εἰς τὰ νεύματα τοῦ Σουλτάνου Μουράτου. Καὶ μεταξὺ μὲν τῆς ὁδοσειρᾶς τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Ῥοδόπης μέχρι τοῦ Ἀξιού μὲ πρωτεύουσαν τὸ Κιουστενδὴλ, εὕρισκετο τὸ μικρὸν κράτος τοῦ Κωνσταντίνου Δραγάση, ὅστις ὑποταχθεὶς ἐκουσίως εἰς τὸν Μουράτην, ἀφέθη ὑπ' αὐτοῦ ἐλεύθερος καὶ ἀφορολόγητος ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ εἶναι φίλος καὶ σύμμαχος. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Κράλης Μάρκος ἐν Πριλάπῳ (κατὰ τὸ 1382), ὡς καὶ οἱ κυρίαρχοι Ἀχρίδος καὶ Καστορίας καὶ ἄλλοι ὑπέστησαν τὴν ἰδίαν τύχην. Ἀλλὰ συνεπεία τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν χορηγηθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἀρχῇ καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας ἔτυχε πλήρους αὐτονομίας ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς κυριαρχίας. Μετὰ καιρὸν ὅμως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξαφανιζομένων τῶν χριστιανικῶν κρατῶν ἐν τῇ χερσονήσῳ καὶ ἡ ἐκκλησία Ἀχριδῶν ἀπέβαλε τὰ προνόμιά της. Ἀλλὰ πότε ἐφορολογήθη, μένει εἰσέτι ἄγνωστον. Λαμβάνοντες ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Συμεὼν ὁ Τραπεζούντιος πρῶτος ἡγόρασε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, προσενεγκὼν χίλια φλωρία τῷ σουλτάνῳ Μωάμεθ τῷ δ' κατὰ τὸ 1466, καὶ οὕτω ἐκποδῶν ποιησάμενος τὸν Μάρκον, Εὐλοκαραβᾶν ἐπιλεγόμενον, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐκτοτε χρονολογεῖται καὶ ἡ ἀγορὰ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας. Μετ' οὗ πολὺ δὲ τοῦ κακοῦ εἰσαχθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ μητροπία τοῦ τότε πρίγκηπος, Μαρία, ἐντολήν τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει μητροπολίτου Διονυσίου ἐκπληροῦσα, προσέφερε τῷ ἰδίῳ σουλτάνῳ δις χίλια φλωρία καὶ οὕτω κατεκυρώθη ὁ οἰκουμενικὸς πατριαρχικὸς θρόνος ὑπὲρ τοῦ πλειοδοτήσαντος Διονυσίου!

Ἐν τούτοις „Ἰέραξ ὁ μέγας λογοθέτης, ὅστις ἤκμαζε περὶ τὸ ἑπτακισχιλιοστὸν ὀγδοηκοστὸν ἔτος, ἐσημείωσεν, ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠθροίσθη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ᾗ λόγος ἐγένετο περὶ τοῦ ὅτι κακῶς ἤτησαν οἱ βασιλεῖς γενέσθαι τινὰς ἐπαρχίας ἀρχιεπισκοπὰς αὐτοκεφάλους· ὅθεν ἐπειδὴ τῆς ἐκκλησίας τότε μὴ δυνηθείσης τοῖς βασιλεῦσιν ἀντιστῆναι, νῦν καιρὸς ἐστὶν ὑποταχθῆναι τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ τὴν τε Ἀχριδῶν καὶ τὴν Τυρνόβου καὶ τὸ Πέκιον, καὶ οὕτως ἐχειροτόνησαν εἰς ταύτας τὰς ἀρχιεπισκοπὰς μητροπολίτας· ἀλλ' ἡ μὲν Τύρναβος ἐνέμεινε τῇ ὑποταγῇ,

ὑπεγράφη εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου κατὰ τὸ 1156 ὡς ἑξῆς: „ὁ ταπεινὸς μοναχὸς Ἰωάννης καὶ ἐλέφ' θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος ἁ Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας ὁ Κομνηνὸς ὁρίσας ὑπέγραφα“. Μετὰ τοῦτον ἀναφέρει τὸν τίτλον „ἁ Ἰουστινιανῆς“ ὁ Βαλσαμὼν ζήσας καὶ μετὰ τὸ ἔτ. 1193. Νεῖλος δὲ Δοξαπατρῆς ὁμοίως, ὅστις ἔγραψε κατὰ διαταγὴν τοῦ Ῥοζιέρου, βασιλέως τῆς Σικελίας τῷ 1143 ἔτ. „τάξις τῶν πατριαρχῶν θρόνων“, δὲν γνωρίζει τὸν τίτλον „Πρώτης Ἰουστινιανῆς“.

αί δὲ λοιπαὶ δύο ὑποσχεθεῖσαι τῷ σουλτάνῳ φόρους κατ' ἰδίαν, ἴσχυσαν τῇ ἐξωτερικῇ βίᾳ μεῖναι ἐν τῷ ἀρχαίῳ σχήματι“. (Ἰδὲ Δοσιθέου Πατριάρχου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 1153). Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη Τομ. Γ'. σελ. ιδ'.

Ἐκ τούτων τῶν ἀνοσιουργημάτων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ φόρου τοῦ πρὸς ἀγορὰν τῶν πατριαρχικῶν καὶ αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκοπικῶν θρόνων, τοῦ τοσοῦτον κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐπαυξηθέντος ὑπὸ τῆς φιλιτίμου πλειοδοσίας τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ μάστιγος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος καταστάντος.¹⁾

Συνεπεῖα τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ φόρου καὶ τὸ κλίμα πάσης Βουλγαρίας ἦτο ἠναγκασμένον νὰ υἱοθετήσῃ νέον οἰκονομικὸν σύστημα, ἥτοι ἐτήσιον ἰσολογισμόν τῶν εἰσόδων καὶ ἐξόδων, ὥστε οὐ πολὺ μετὰ τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν ἐπῆλθε καὶ ἡ οἰκονομικὴ ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ κατάστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ γίνηται οὐχὶ ἐπίζηλος. Διότι ἐνῶ τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ τοῦ Πατριαρχείου ὡς καὶ τοῦ κλίματος αὐτοῦ ἐπ' τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ἠϋξانون καθημερινῶς διὰ τε τῶν προσφορῶν τῶν διαδεχομένων ἀλλήλους χριστιανῶν ἡγεμόνων ἢ τῶν ἀτομικῶν προσφορῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἀπεναντίας βλέπομεν ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς τουρκοκρατίας ὅλως ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Τότε παρατηροῦμεν τοὺς τούρκους διαρπάζοντας τοὺς ἐπισημοτέρους ναοὺς, μονὰς καὶ μεταβάλλοντας αὐτοὺς εἰς τεμένη, τεκέδες καὶ ἱμαρέτια ὥστε φυσικῶς τῷ λόγῳ τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν νέων μουσουλμάνων κατακτητῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „βακούφια“.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας ὤφειλε διὰ τῶν ἐναπολειφθέντων ἀσημάντων εἰς χεῖρας αὐτοῦ εἰσοδημάτων καὶ κτημάτων καὶ τῇ ἀρωγῇ ἄλλων πηγῶν νὰ πληρῶνῃ τοὺς ἐκτάκτως βαρεῖς φόρους καὶ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς λοιπὰς δαπάνας του. Καὶ ὡς ἀποτέλεσμα τοιαύτης οἰκονομικῆς οὐχὶ ἐπιζήλου καταστάσεως, καταφαίνεται πάγιον χρέος, ὅπερ ἐνιαυσίως ἠϋξανε.

Γ'.

Ὁ φόρος «μυρί» ἦτοι «χαράτσιον».

Ἄς ἴδωμεν πρῶτον οἷους βασιλικοὺς φόρους ἐπλήρωνεν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχάς. Ὁ φόρος ὁ ὁποῖος ἐπληρῶνετο ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπισήμως ὠνομάζετο „μυρί“ τουρκιστί, ὅπερ σημαίνει τὸ ἀνῆκον εἰς τὸ κράτος ἢ εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον. Ἐν γένει εἰς τὰ ἔγγραφα ὁ φόρος οὗτος ὠνομάζετο προσέτι τὸ „βασιλικὸν μυρί“. Ἀλλὰ ἀπαντῶνται πρὸς τούτοις καὶ αἱ λέξεις „τὸ χαράτζιον“ ἢ τὰ „βασιλικά τέλη“ ἢ τὸ „βασιλικὸν δόσιμον“, ἅπαξ μόνον ἀπαντᾷ ἡ λέξις „τὸ βασιλικὸν μυρι μαχτοῦ (μυρ-ι μαχτου). „Χαράτζιον“ κυριολεκτικῶς ἐσήμαινε θεμελιώδη φόρον. Ἀργότερον ὁ αὐτὸς τύπος χαράτσιον ἐδήλου καὶ τὸν κεφαλικὸν φόρον, τὸν ὁποῖον ἔδει πληρῶσαι ἐτησίως πᾶς μὴ μουσουλμάνος,

¹⁾ Κατὰ τὸ 1550 ὁ οἰκουμενικὸς πατριαρχικὸς φόρος διὰ πλειστηριασμοῦ ἀνῆλθεν εἰς τετρακισχίλια φλωρία· ἐπηυξήθη δὲ κατὰ ἑκατὸν τοσαῦτα διὰ τὴν τῆς ἐπαρχίας Βερρόιας ἀγορὰν παρὰ τοῦ Διβανίου, ἀνελθὼν εἰς 4100 φλωρία, ἅτινα ἐπληρῶνοντο εἰς τὴν ὑψηλὴν Πύλιν κατ' ἔτος τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὡς ἱστορεῖ τὸ σύγγραμμα τῆς Τουρκοκρατίας.

ζών ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ. Τοιοῦτον φόρον ὑπεχρεοῦντο νὰ καταβάλλωσιν οἱ πατριάρχαι, οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι μόνον ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ποσόν, ὅπερ ἐπληρῶνετο τῇ βασιλείᾳ ὡς „μυρί“ εἴτε „χαράτζιον“ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ἀχρίδων διὰ τὰ ἔτη πρὸ τῆς καταργήσεως, οὐδὲν μέχρι τοῦδε γινώσκουμεν. Ἀλλ' ὅμως γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἀχρίδων Πρόχορος προσέθηκεν εἰς τὸ „μυρί“ 100 φλωρία, τουτέστιν ὡς προσθήκην τοῦ γενικοῦ φόρου τοῦ κλίματος διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Βερρόιας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡγείρεν ἀξιώσεις, ἀναμένων τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ὑψ. Διβανίου.¹⁾ Ἐξ αὐτῆς τῆς μαρτυρίας ἔπεται ὅτι τὸ χαράτζιον ἐμπεριείχε τὸν φόρον ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ῥηθέντος Πατριαρχείου. Ὁ φόρος τῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἦτο οὔτε ὠρισμένος οὔτε διαρκής, ἀλλὰ συχνάκις ἡῤῥαξε, ἄρα καὶ ὁ φόρος ἐν γένει τοῦ κλίματος δὲν ἦτο καθωρισμένος. Οὕτω λ. χ. ἐν τῷ κώδικι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εὐρίσκουμεν τὴν ἐπομένην σημείωσιν: „οἱ ἄνω καλοὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπιστάται τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὁ μὲν κὺρ Διονύσιος Χιώτης κατὰ τοὺς 1709 ἔκαμεν εἰς τὸ μυρί προσθήκην ἄλλα 300 ἡγουν τριακόσια γρόσια. Ὁ δὲ ἐκ Ναούσης Φιλόθεος κατὰ τοὺς 1714 ἄλλα 400 ἡγουν τετρακόσια γρόσια“.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω πληροφοριῶν περὶ τοῦ χαρατζίου ἢ μυρί ἡμεῖς κατέχομεν δύο μαρτυρίας τῆς Μητροπόλεως Σισσανίου, αἵτινες εἶναι δύο ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ Μητροπολίτης Νικηφόρος παρὰ τῆς συνόδου πάσης Βουλγαρίας, καὶ δι' ὧν πιστοποιεῖται ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀπότισις τοῦ μυρί συνισταμένου ἐκ 12600 ἄσπρων, διὰ τὸ ἔτος 1749. („ἐπλήρωσε πρὸς ἡμᾶς τὸ βασιλικὸν μυρί . . . ὃν ἄσπρα δώδεκα χιλιάδας καὶ ἑξακόσια“. Τρίτη ἀπόδειξις). Εἰς δὲ τὴν ἐδδόμην ἀπόδειξιν ἀναγινώσκουμεν: „ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί . . . ἄσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δεκαπέντε καὶ ὀκτακόσια τεσσαράκοντα“ διὰ τὸ ἔτος 1761. Ὁ βασιλικὸς φόρος μὴ ὦν ὠρισμένος οὔτε διὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν δὲν ἦτο βεβαίως οὔτε καὶ διὰ τὰς μητροπόλεις. Ἡ κυρίως αἰτία πρὸς αὔξησιν τῶν φόρων ἦσαν αὐτοὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι. Οὗτοι ὑπισχνοῦντο εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ὅτι θὰ αὐξήσουν τὸν φόρον μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐπικυρωθῇ ὁ διορισμὸς των εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἔστω καὶ διὰ τῆς μὴ νομίμου ὁδοῦ.

Πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοιαῦτα μέσα μετήρχοντο συνήθως οἱ ἀλλότριοι ἀρχιερεῖς,²⁾ καὶ ὁ ἐγγχώριος ἀνώ-

¹⁾ Ὁ Πρόχορος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παραστήσας βασιλικὰ Χρυσόβουλλα περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Βερρόιας, καθ' ἃ ὤφειλεν αὐτῇ νὰ τελῇ ὑπὸ τὸν θρόνον Ἀχρίδος, ἀπέτυχε τῶν ἐπ' αὐτῆς δικαίων, γενομένης σφοδρᾶς ἀντιδράσεως ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου (1537—1545), ἀγοράσαντος τὸν θρόνον τῆς Βερρόιας ἀντὶ 100 φλωρίων παρὰ τοῦ Διβανίου. Τὸ χρυσόβουλλον Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἀνάγει τὴν ἐπαρχίαν Βερρόιας εἰς τὸ κλίμα πάσης Βουλγαρίας· ὑπέκειτο δὲ αὐτῇ μέχρι τοῦ ἔτους 1538 τῷ ἰδίῳ θρόνῳ. (Ide Gelzer, Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klemens S. 83).

²⁾ „Ἐπειδὴ ἐκ πρώτης μὲν ἡλικίας βλέπομεν τὰς φθορὰς καὶ ἀκαταστασίας, ὅπου ἀτελευτήτως συμβαίνουσιν εἰς τὸ ταλαιπωρούμενον ἐτοῦτο κλίμα τῆς Ἀχρίδος παρὰ τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ διαφόρων ἀρχιερέων, ὅπου συχνάκις ἀναπηδῶσιν ἀπὸ ξένα καὶ ἀλλότρια κλίματα, ἔρχονται καὶ καταφθεῖρουν καὶ καταγυμνώνουν τὸ ποτὲ ἔντιμον καὶ ἐπαινετὸν ἐτοῦτο κλίμα. (Πρᾶξ XVIII. σελ. 61 εἰς τὸ σύγγραμ. τοῦ Γέλτσερ, „Der Patriarchat von Achrida). Καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν XXXV: Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀποστολικὸς οὗτος θρόνος πολλάκις ἀπὸ διαφόρους ἀλλοδαπεῖς ἀρχιεπισκόπους ἐταράχθη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ταραχὴν ἐσυνέβη ζημίαι εἰς ὅλους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ θρόνους“ . .

τερος κληρος διεξήγαγε μακροχρόνιον καὶ ἐπίμονον ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀλλοτριῶν Ἀρχιεπισκόπων εὐτυχῶς μετ' ἐπιτυχίας.¹⁾

Πᾶσα αὐξήσις τοῦ χαρατσίου εἰς τὸ ἐξῆς ἐθεωρεῖτο ὡς νέον (fiscus) „φίσκος“ τοῦ κράτους διὰ τὸ μέλλον. Διὰ δὲ τοιούτων αὐξήσεων φυσικῶς ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐδεινοῦτο κατ' ἔτος.

Τὸ χαρατσίον ἔπρεπε νὰ πληρῶνεται ἀκριδῶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Τοιουτοτρόπως τοῦλάχιστον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπέτιε τὸ χαρατσίον του, ὅπερ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀνήρχετο εἰς 2000 φλωρία.²⁾ Πατριαρχικὰ ὁμῶς ὡς καὶ τουρκικὰ ἐπίσημα ἐγγράφα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι καὶ τοῦτο ἐνίοτε δὲν ἐπληρῶνετο ἀκριδῶς. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Γερμανὸς κατὰ πρακτικόν τι τῆς συνόδου δὲν ἐπλήρωσεν ἐπὶ τρία ἔτη τὸ βασιλικὸν χαρατσίον, συνεπεία τοῦ ὁποίου καὶ ἐξεθρονίσθη.

Γνωρίζοντες ὁπόσος τις ἦτο ὁ φόρος μιᾶς ἐπαρχίας (Σισανίου) 12000 ἄσπρων καὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ὅτι τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας ἀπετέλουν 14 ἐπαρχίαι, νομίζω ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ καθορίσωμεν ὡς ἔγγιστα τὸ ποσὸν τοῦ φόρου καὶ αὐτῆς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. πολλαπλασιάζοντες τὸ ποσὸν τοῦ φόρου τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ἐπὶ 14, ὅστις ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποκειμένων ἐπαρχιῶν τῷ κλίματι πάσης Βουλγαρίας. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ ἐπαρχία Σισανίου ἦτο κατ' ἑκτασιν καὶ πλοῦτον μετρία ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπαρχίας: Πελαγωνίας, Κοριτσᾶς, Καστορίας, Δεδρῶν καὶ Βοδενῶν, αἵτινες κατατάσσονται μεταξὺ τῶν πλουσιωτέρων. Καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡμεῖς λαμβάνομεν τὸν μέσον ὅρον. Οὕτως ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τοῦ χαρατσίου θὰ ἀνήρχετο εἰς 168,000 ἄσπρων,³⁾ ὅπερ διαιρούμενον διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 375, ὅστις ἦν ἡ ἀξία τοῦ φλωρίου κατὰ τὴν δευτέραν πεντήκονταετηρίδα τῆς ἡ' ἑκατονταετηρίδος μ.χ., δίδει τὸν στρογγύλον ἀριθμὸν 454 φλωρία.⁴⁾

Ἐπειδὴ ὁ καθηγητὴς Γέλτσερ ἔπαθε σύγχυσιν ταυτίσας τὰς λέξεις χαρατσίον καὶ „πεςκέσιον“, τὸ πρὸς ταῦτα σχετικὸν κεφάλαιον τοῦ συγγράμματός του οὐδεμίαν ἤδη ἐπιστημονικὴν ἀξίαν κέκτηται. Τοιουτοτρόπως καὶ τὸ ὑπολογισθὲν ὑπ' αὐτοῦ ποσὸν ἀνερχόμενον εἰς 2890 μάρκα, δὲν ἔχει ἀξίαν τινά,⁵⁾ καθόσον δὲν ὑποδεικνύει καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἡμερησίου ἐργασίας, ἥτις ἦν 12—15 ἄσπρα καθ' ἡμέραν.

¹⁾ *ibid.* p. 156—162.

²⁾ Καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ καθενὸς χρόνου ἔδιδαν ταῖς δύο χιλιάδας τὰ φλωρία, τὸ χαρατσίον. (*Historia Patr.* p. 116, 13).

³⁾ Εἰς τὸν καρὸν τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπλήρωσε αὕτη 163,000 ἄσπρα, ὡς ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐκ τῶν ἐγγράφων ληφθέντων ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ἀρχείου τοῦ Μουσουλμάνων Ἐπισκόπων („προσετέθη δὲ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀχρίδος τῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ῥωμαϊκῇ Πατριαρχείῳ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ πληρῶνῃ τοῦτο πρὸς τὸν Βασιλικὸν χαζενὲν ὅλα τὰ εἰς ὄνομα ἐκείνου ἐγγεγραμμένα δοσίματα τῶν 163,000 ἄσπρων κατ' ἀποκοπὴν“. Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου σελ. 41.).

⁴⁾ (Toutefoî, le ducat vénétien est spécialement désigné par les termes flouri, vénédik-altounou, frengui-altoun . . . et enfin iâldyz-altounou. Belin, *Essais sur l'histoire économique de la Turquie*, p. 30). Εἰς δὲ τοὺς πίνακας τῆς μελέτης τοῦ Belin εὐρίσκονται κατὰ ἐποχὰς αἱ τιμαὶ τῶν διαφόρων τουρκικῶν νομισμάτων.

⁵⁾ Setzen wir für die damalige Zeit den Wert des grusch zu 80 Asper mit 20 Pences an (*catalogue of. Orr. Coins in the Brit. Museum vol. 8 c London 1883 the Coins of the Turks p. XXV*), so ergibt sich in unsrer Währung als Wert des Miri 1700 M. und nach den beiden Erhöhungen 2890. (H. Gelzer, *Der Patriarchat von Achrida S. 172*).

Πρὸς τούτοις ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς δευτέρας ἀποδείξεως ἔπρεπεν ὁ κύρ. Ἐρ. Γέλτσερ νὰ καταλάβῃ ὅτι αἱ λέξεις „τὸ βασιλικὸν μιρί“ ἀντικατέστησαν τὰς λέξεις „τὸ βασιλικὸν χαράτσιον“ καὶ ἔχουν τὴν ἰδίαν σημασίαν· συνεπεία τούτου καὶ τὸ κεφάλαιον „*Das Miri*“ ταυτιζόμενον μὲ τὸ „πεςχέσιον“ χάνει τὴν ἐπιστημονικὴν του ἀξίαν.

Δ'.

Τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου.

Ἐκτὸς τοῦ ἐτησίου δοσίου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „μιρί“ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν καὶ οἱ ὑποκείμενοι τῷ κλίματι μητροπολίται καὶ ἐπίσκοποι ἐπλήρωνον εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους προσέτι καὶ „πεςκέσιον τοῦ μπερατίου“. Τὸ πεσκέσιον (δῶρον) διὰ τὸ μπεράτι ἦτο ἑκτακτον δόσιμον, ὅπερ ἐπλήρωνε ἅπαξ διὰ παντὸς πᾶς νεωστὶ διοριζόμενος πατριάρχης, μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος, ἅμα τῇ ἐγχειρίσει τοῦ μπερατίου. Ἀναφορικῶς τοῦ φόρου τούτου ἔχομεν μίαν μαρτυρίαν μόνον διὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον πάσης Βουλγαρίας, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ ἱεράρχας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Μελέτιος κατὰ τὸ 1676 ἐγγράφως ὑποχρεοῦται ὅπως ἐξ ἰδίων του πληρώσῃ χίλια γρόσια διὰ τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου κατὰ τὸ εἰωθός.¹⁾

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ γρόσιον ἐξισοῦτο μὲ 108 ἄσπρα, πειθόμεθα ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ πεσκέσιου συνίστατο ἐκ 108,000 χιλιάδων ἄσπρων ἦτοι 10—12 χιλιάδας ἡμεροκάματα, ἐὰν ὑπολογίσωμεν ὅτι ἕκαστον ἡμεροκάματον ἐπληρῶνετο 16—12 ἄσπρα. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν τουρκικῶν ἀρχείων τῶν διατηρουμένων κατὰ τὸ παρὸν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σοφίας.²⁾

Ἐὰν τὸ πεσκέσιον ἦτο σταθερόν, ὠρισμένον ἢ καὶ ἐκεῖνο ἠῦξανε δὲν ἔχομεν καμμίαν μαρτυρίαν. Ὑπάρχει ὁμως μεγάλη βεβαιότης ὅτι καὶ ἐκεῖνο ἠῦξανε, καθότι οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἐπηύξησαν ἀπὸ 500 φλωρία εἰς 3000. Οὕτως ὥστε καθίσταται ἀπίστευτον ὅτι οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν καθυστέρησαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συλλειτουργῶν των.³⁾

Λίαν φυσικῶς ἔπεται ὅτι αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ μέγα συμφέρον εἶχον νὰ ἐναλλάσσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τοὺς ἀνωτέρους λειτουργοὺς τῆς ἐκκλησίας, ὅπως δυνηθῶσι τοιοῦτοτρόπως ὡς τάχιστα νὰ λαμβάνωσι τὸν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „πεςκέσιον τοῦ μπερατίου“ εἰρημένον φόρον.

¹⁾ „Παράσχειν με γρόσια χίλια ἐξ ἰδίων μου διὰ τὸ πεσκέσιον τοῦ μπερατίου μου κατὰ τὴν συνήθειαν“ (ibid. p. 115).

²⁾ Πρὸ τῆς καταργήσεως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπλήρωνε 100000 ἄσπρα („καὶ τοῦ δημοσίου δώρου τῶν 100,000 ἄσπρων“ Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου σελ. 41).

³⁾ Ὁ μητροπολίτης Σοφίας ἐπλήρωνε 10 χιλ. ἄσπρα πεσκέσιον τοῦ μπερατίου, ὁ Βιδύνης 10,400 ἄσπρα, οἱ ἐπίσκοποι Βράτσης 5,400, Κουτλοβίτσης καὶ Βερκοβίτσης ἀνὰ 5,000 ἄσπρα. Πληροφορίαι ληφθεῖσαι ἐκ τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἀνεκδότου εἰσέτι τουρκικοῦ ἀρχείου.

Ε'.

Τὰ χρέη τοῦ κλίματος Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας καὶ γένεσις αὐτῶν.

Ἡ ὑπαρξίς χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀποδεικνύεται ἐξ ἐγγράφων τοῦ ιζ' αἰῶνος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τοιαῦτα ὑπῆρχον καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, διότι εὐρίσκουμεν ἀρχιεπισκόπους Ἀχριδῶν μεταβαίνοντας εἰς Ῥωσσίαν καὶ ζητοῦντας ἐλεημοσύνην. Τὸ „αὐλικὸν“ χρέος ἦτο τὸ δυσχερέστερον τῶν βαρῶν τῶν ἐπαρχιῶν. Τὰ κυρίως χρέη ἐνεφανίσθησαν συνεπεία τοῦ βαθμηδὸν αὐξάνοντος „χαρατσίου“, ἀλλὰ οὐχὶ ὀλίγον πρὸς τοῦτο συνετέλεσαν καὶ αἱ καταχρήσεις τῶν Ἀρχιεπισκόπων ὡς καὶ ἄλλαι αἰτίαι. Οὕτως ὥστε ἡ ἀπότισις τῶν τόκων ἐπροξένει πολλὰς δυσχερείας, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἡ καταβολὴ τῶν κεφαλαίων. Ἀρχιεπίσκοποι ἔμπειροι περὶ τὴν διαχείρησιν τῶν οἰκονομικῶν ἐθεώρησαν ἀνωφελὲς νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐξωφλήσεως τῶν κεφαλαίων, διότι τοῦτο θὰ ἦτο δυσκατόρθωτον. Ἐν τῷ κώδικι τῆς ἐπαρχίας Καστορίας εὐρίσκουμεν ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1666 ὁ πατριάρχης Ἀχριδῶν Θεοφάνιος ἐξεθρονίσθη ὡς καταχραστής. Ὁ αὐτὸς ἠπάτησε διὰ χρημάτων τὸν προκατόχον του Ἰγνάτιον νὰ τὸν χειροτονήσῃ ὡς Ἀρχιεπίσκοπον. Τὸν Θεοφάνιον διεδέχθη ὁ Μελέτιος, πρῶην μητροπολίτης Σοφίας, ὅστις ἐπισήμως ἀνέλαβε καὶ ὑπεχρεώθη νὰ συνεργασθῇ πρὸς ἐξώφλησιν τῶν παλαιῶν καὶ νέων χρεῶν.¹⁾ Ἀλλ' ἡ κακὴ οἰκονομικὴ κατάστασις τὸν ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῇ κατὰ τὸ 1679. Εἰς τὸν Μελέτιον ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παρθένιος ἐνεχείρισεν ἓν συστατικὸν γράμμα πρὸς συλλογὴν ἐράνων ἐν Ῥωσσίᾳ, ἐν ᾧ ἐλσεινολογῶν οὗτος τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν λέγει: „ὕπ' ἀνάγκης καὶ στενοχωρίας τῶν ἀνυποφόρων χρεῶν τῆς ῥηθείσης ταύτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν συμβάντων ἀπὸ τε τῶν τοῦ καιροῦ ἀνωμαλιῶν, ἀπὸ τε τῆς τῶν κρατούντων καταδυναστεύσεως καὶ ἀπὸ τῶν πρὸ τούτου χρηματισάντων ἐκεῖ ἀρχιεπισκόπων, τῆς τε Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἀπέστη καὶ τὴν προστασίαν ἐκείνης καὶ διοίκησιν ἐναπέθετο ἄλλῳ... (Ἱεροσ. βιβλ. Τομ. Α'. σελ. 445).

Ἀλλ' ἀντὶ τὰ χρέη νὰ ἐλαττωῦνται ἀπεναντίας ταῦτα ἠῤῥξανον συνεπεία καταχρήσεων. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γερμανὸς λ' χ' κατὰ τὸ 1688—1691 δὲν ἐπλήρωσεν ἐπὶ τρία ἔτη τὸ βασιλικὸν δόσιμον. Ἡ σύνοδος τὸν καθήρεσεν ὡς „τὰ πάντα ἀσυστάτως τὰ εἰσοδήματα ἐκδαπανῶντα“ ἕνεκα τοῦ ὁποῖου „καὶ τῇ ὁμηγύρει ἐπιζήμια προξενήσαντα“. Τὸ τοιοῦτον διάδημα τοῦ Γερμανοῦ ἐνέπνευσε τὸν φόβον εἰς τὴν σύνοδον, μήπως οἱ τοῦρκοι προβῶσιν εἰς ἀντίποινα. Μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν ἀρχιερωσύνης παρητήθη καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Νέων Πατρῶν (ἀλλότριος). Οὗτος ἐπώλησε τὸν θρόνον εἰς τὸν Ἰγνάτιον ἀντὶ χρημάτων „καὶ οὕτω ὁ θρόνος (ὁ ἀρχιεπ.) τῆς ἐκείνου ληστάρχιας καὶ παρανομίας ἀπηλλάγη“. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰγνάτιος δὲν ἐφάνη καλλίτερος τοῦ προκατόχου του, διότι ἦτο πλεονέκτης

¹⁾ „Συναγωνίζεσθαι καὶ μέ τοῖς αὐτοῖς ἀδελφοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ συμπονεῖν ὅλη ψυχῇ, μέχρις ἂν θεοῦ οἰκονομοῦντος ἐξωφληθῇ τὰ παλαιὰ καὶ νέα χρέη τοῦ θρόνου ἐκείνου, μηδαμῶς ἰδιοποιούμενον καὶ σφετερίζοντα τῶν προσγιγνομένων εἰσοδημάτων ἀπὸ τῶν λαμβανόντων ἐπαρχίας ἐκτὸς μόνον τοῦ συνήθους φαλτικοῦ“. (Νομικὴ συναγωγή, Δοσιθ. Ἱεροσολ. σελ. 93—94. καὶ H. Gelzer, Der Patriarch. S. 115.).

(„ὅς καὶ διὰ τὸ ἀνάξιον αὐτοῦ καὶ τὴν πλεονεξίαν τῶν χρημάτων παραιτήσιν πάλιν πεποίηκεν“). Πρὸς τούτοις διὰ τὸν Ἰγνάτιον ἀναφέρεται: „ἀπατήσας τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπεύοντα Γρηγόριον χρημάτων πλήθεσιν“ (πρᾶξ. XX.). Τοῦτον διεδέχθη ὁ Ζωσιμάς, ὅστις διέπραξε παρανομίας τινάς, καὶ κατὰ τὸ 1709 ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν νὰ παραιτηθῇ πρὸς ὄφελος Διονυσίου τοῦ Χιώτου, ὅστις διηύθυνε τὸν ἀρχιεπ. θρόνον μέχρι τοῦ 1714.¹⁾ Ὁ „ἀλλοδαπὸς“ οὗτος, ὡς ἀνεφέραμεν, ἐπηύξησε καὶ τὸ βασιλικὸν δόσιμον διὰ 300 γροσίων ἤτοι 24000 ἄσπρων. Τοῦτον ἀντικατέστησεν ὁ ἐκ Νιαούσης Φιλόθεος (ἀλλοτρίος). Ἐξ' ἐνὸς πρακτικοῦ ὑπὸ χρονολογίαν 1718 μαρτυροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἡ σύνοδος ἐπέβαλλε φόρον εἰς ὅλους τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους τοῦ κλίματος, παραβάσα ῥητὰς διατάξεις τῶν ἁγίων κανόνων, ὡς ἐπιτρέψασα τὴν πώλησιν τῶν θρόνων τῶν χηρευουσῶν ἐπαρχιῶν ἐπὶ σκοπῷ νὰ πληρωθῇ εἰς τὸ Κράτος τὸ ὀφειλόμενον „μυρί-μαχτοῦ“ ὡς καὶ ἄλλα χρέη τοῦ θρόνου. Ἀλλ' ἡ σύνοδος κατιδοῦσα ὅτι ὁ Φιλόθεος ἐσκόρπιζε τὰ χρήματα δι' ἰδιαιτέρας τοῦ ἀνάγκας καὶ οὐχὶ πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὸν κεθήρεσεν. Ὁ Φιλόθεος διέπραττε καὶ ἄλλας πλείστας παρανομίας. Τοῦτον ἀντικατέστησεν ὁ Ἰωάσαφ κατὰ τὸ 1719. Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας του ἐξεδόθη ἐπιτιμητικὴ ἐγκύκλιος, ἐν ᾗ λέγεται ὅτι ὁ θρόνος πάσης Βουλγαρίας ὑπέπεσεν εἰς πολλὰ χρέη ὡς ἐκ τῶν σκανδάλων τῶν τε ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν „καὶ βλέποντες πῶς πολλαῖς φοραῖς ἀπὸ τὰ ἀναμεταξὺ σκάνδαλα τόσον ἀπὸ ἀρχιερεῖς ὅσον καὶ ἀπὸ λαϊκοὺς κατεχρεώθη ὁ ἀποστολικὸς θρόνος καὶ ἐξημιώθη πολλακίς μὲ τὸ νὰ σήμερον προβιάζεται καὶ νὰ ἐπιβαίνει ἓνας καὶ εὐθύς μετ' αὐτὸν ἄλλος, καὶ ἀκόμη καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ νὰ τοὺς συντρέχουν“. (Πρᾶξ. XXXV.). Πρὸς ἀποφυγὴν πάντων τούτων, ἅτινα συνήθως διεπράττοντο ὑπὸ „ἀλλοτρίων ἀρχιεπισκόπων“ καὶ ἐπροξενούντο μέγιστα ζημίαι εἰς τὸ κλίμα, διὰ τοῦ ῥηθέντος ἐγκυκλίου παραδίδονται ὅλοι οἱ ταραχοποιοὶ τῷ ἀναθέματι.

Ὅποτε συνέβαινον αἱ ῥηθεῖσαι ἀνωμαλίαι καὶ ταραχαὶ εἰς τὸν θρόνον Ἀχριδῶν, ἄγνωστον πρόσωπον ἔγραψεν εἰς τὸν ἐν Ἀχρίδι ἀρχιεπισκοπικὸν κώδικα καὶ τὸ ἐπόμενον ὑπόμνημα.

Φίλοι ἀναγνώσται.

„Τὸ ὀπισθεν καὶ ἀνωθεν ὑπόμνημα ἐσώζετο καὶ εἰς παλαιότερον κώδικα τῆς ἐκκλησίας ἀλλὰ φεῦ ἐκάη! Καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν κώδικα ἔγραψεν ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ φρικτὸν ἐπιτίμιον κατὰ τῶν παραβατῶν καὶ κερδοσκοπῶν τῶν καταχρώντων καὶ νεμομένων παραλόγως τὰ εἰσοδήματα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (Ἀχριδῶν). Μάθετε λοιπὸν ἀδελφοὶ συμπατριῶται εἰς ποίαν ἀθλίαν κατάστασιν ἔφθασε σήμερον ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἐξυπνήσατε λοιπὸν ἀπὸ τὸν λήθαργον τῆς ἀναισθησίας ἵνα ἐπανέλθῃ ἡ μεγάλη ἐκκλησία εἰς τὴν ἀρχαίαν δόξαν πρὸς καύχημα καὶ τιμὴν τῆς πατρίδος.

Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω“.

¹⁾ Ὑπὲρ τοῦ Διονυσίου Χιώτου (ἀλλοτρίου) εἰς τὰ πρακτικὰ ἀναγινώσκουμεν τὰ ἐπόμενα: „ληστρικῶς καὶ παρανόμως τὸν ἁγιώτατον αὐτὸν θρόνον ἀρπάσαντα . . . καὶ διὰ χρημάτων δυνάμει καὶ ἐξωτερικῇ δυναστείᾳ τὸν ἁγιώτατον αὐτὸν θρόνον ἐπικρατῶν“.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάσαφ διηύθυνε τὸν θρόνον ἐπὶ 25 ἔτη κατὰ συνέχειαν. Οὗτος ναὶ μὲν εἰσέγαγεν εἰς τὴν διαχείρησιν τῶν οἰκονομικῶν τάξιν τινά, ἀλλὰ τὰ ἴδια χρέη ἐξηκολούθουν καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου του, ὥς θὰ ἴδωμεν τοῦτο ἐκ τῶν ἀποδείξεων τοῦ μητροπολίτου Σισανίου.

ΣΤ'.

Τὰ ἔσοδα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας καὶ οἰκονομικὴ αὐτῶν διαχείρησις.

Πρὸς ἀπότισιν τοῦ „χαράτζιου“ ἢ „μιρί“ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὡς καὶ πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων αὐτῆς, καθὼς καὶ πρὸς ἀπότισιν τῶν τόκων τῶν χρεῶν καὶ τῶν χρεωλυσίων, ἔδει τὸ Πατριαρχεῖον νὰ ἔχῃ καὶ εἰσοδήματά τινα. Λοιπὸν τὰ εἰσοδήματά του συνίσταντο:

1ον, Ἐκ τῶν ὠρισμένων δόσιμάτων, τὰ ὅποια ὤφειλον νὰ καταβάλλωσιν ὅλαι αἱ ὑποκείμεναι τῇ κλίματι ἐπαρχίαι. Τὸ „δόσιμον“ αὐτὸ τὸ ἐπιβαλλόμενον τοῖς μητροπολίταις καὶ ἐπισκόποις μὴ ἐξαιρουμένης καὶ αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐλέγετο „κατάστιχον“ καὶ ἦτο διαρκὲς καὶ ἐγγεγραμμένον εἰς τὸν κώδικα ἐπικυρωμένον ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς συνόδου. Τοῦτο ἐχρησίμευεν ὅχι μόνον διὰ τοὺς βασιλικοὺς φόρους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ χρέη ἐν γένει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀναφέρεται ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν „τοῦ ριφθέντος καταστίχου“. ¹⁾ Ἡ φορολογία αὕτη εἶναι γνωστὴ καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον „δόσιμον“. λ. χ. εἰς τὴν δευτέραν ἀπόδειξιν ἀναγινώσκομεν: „ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου ριφθὲν αὐτῷ δόσιμον διὰ τὸ χαράτζιον καὶ χρέη τοῦ κλίματος“.

2ον, Ἐκ τοῦ τιμήματος τῆς πωλήσεως τῶν χηρευσασῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς· παραδ. χάριν ἀπαντῶμεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου: „ἐπωλήθησαν καὶ ἐπαρχίαι χηρευόμεναι“. Τὸ εἰσόδημα τοῦτο ἦτο γνωστὸν ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν λέξιν „ἀγορά“. Οὕτως ὥστε ἔνεκα τῆς μὴ ἀνθηρᾶς οἰκονομικῆς καταστάσεως, ἐπέτρεψαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἡ σύνοδος νὰ γίνηται ἀπλοῦν ἐμπόριον διὰ τῆς ἀγοραπωλησίας τῶν χηρεουσῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες ἐδίδοντο τῷ πλειστηριάσαντι, συνεπεία τοῦ ὁποίου ἐγίνοντο καὶ καταχρήσεις. Οὕτως λ. χ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Φιλόθεος ἐξεθρόνισε τὸν κανονικὸν ἐπίσκοπον Δεδρῶν καὶ ἐνεθρόνισε τὸν Χρύσανθον, ὅστις ἐπλήρωσε σεβαστὸν ποσόν. Ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ ἰδίου Φελοθέου κληθέντος ὑπὸ τῆς συνόδου καὶ Μισοθέου, ἐπωλήθησαν καὶ αἱ ἐπαρχίαι Βελαγράδων, Δυρράχίου, Καστορίας καὶ Γκορο-Μόκρας, εἰς ἃς περιπτώσεις πάντως θὰ συνέβησαν οὐχὶ ἀσήμαντοι πλειστηριασμοί. Ἐκτὸς τούτου ὁ Φιλόθεος ἐπώλησε διαφόρους χρεωστικὰς ὁμολογίας δωρηθείσας τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ὑπὸ εὐσεβῶν χριστιανῶν καὶ ἐπέτρεψε διάφορα παράνομα συνοικέσια καὶ διαζύγια ἀντὶ χρημάτων. Καὶ τοῦτο ἔπραττεν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τοῦ κλίματος. Τὸ κακὸν δὲ συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Φιλόθεος τὰ ποσὰ ταῦτα, εἰσπραττόμενα οὐχὶ διὰ νομίμων μέσων, διέθετεν οὐχὶ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ δι' ἰδιά του

¹⁾ „Καὶ εἰς τὴν κοινότητα ἄλλην καμμίαν βοήθειαν ἢ ἀγορὰν νὰ μὴ δώσῃ πλὴν τοῦ τυχόντος ριφθέντος καταστίχου“.

συμφέροντα, δι' ὃ ἐτέθη ὑπὸ δίκην καὶ ἐξεθρονίσθη τῷ 1718. Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν, πιεζόμενοι ὑπὸ χρηματικῶν ἀναγκῶν, προσέφυγον εἰς τὴν σιμωνίαν, ὥς τοῦτο ἔπραττε καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει.

3ον, Ἐκτὸς τῶν ἄνω μνημονευθεισῶν προσόδων, οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, αἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἔγιναν τακτικαί, ἔδιδον καὶ ἄλλα ἀπρόβλεπτα δοσίματα γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα „βοήθεια“ ἢ „προσθήκη“. Οὕτω λ. χ. ὁ Κοριτσᾶς μητροπολίτης Δανιήλ ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ ἐτησίως κατὰ τὸ ἐνὸν „τέλος“ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ „βοήθειαν“ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας. („Πρὸς τούτοις ὑποσχοῦμαι τὸ κατὰ δύναμιν κατ' ἔτος τέλος πρὸς σύστασιν καὶ βοήθειαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. (Πρᾶξ. XV, σελ. 57). Ἐπὶ δὲ τῇ ἐκλογῇ ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ Κοριτσᾶς Ἰωάσαφ ἀπήλλαξεν αὐτὸν παντὸς ἐτέρου φόρου ἐκτὸς τοῦ „καταστίχου“. (Καὶ εἰς τὴν κοινότητα ἄλλην καμμίαν βοήθειαν ἢ ἀγορὰν νὰ μὴ δώσῃ πλὴν τοῦ τυχόντος ριφθέντος καταστίχου“. (Πρᾶξ. XXXI, σελ. 82).

Αἱ ἄνω ῥηθεῖσαι τρεῖς πρόσοδοι ἦσαν τὰ θεμελιώδη εἰσοδήματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἥτις ἀφεύκτος θὰ εἶχεν καὶ ἄλλα ἔκτακτα, οἷον προσφοράς τῶν εὐσεβῶν χρηστιανῶν ὥς ἀνεφέραμεν λ. χ. ὅτι ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος ἐπώλησεν ὁμολογίαν τινά, ἥτις προήρχετο ἐκ τοιούτων προσφορῶν.

Περὶ τῆς ἀναμφισβητήτου ὑπάρξεως μὴ προβλεπομένων „βοηθειῶν“ καὶ „προσθηκῶν“ κατ' ἀναλογίαν πληρωνομένων ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καταφανέστατα μαρτυροῦσιν αἱ ἀποδείξεις τοῦ μητροπολίτου Σισανίου τοῦ ἐξ Ἀχρίδος Νικηφόρου Γερασίου. Ἐπειδὴ αὗται ἀποτελοῦσιν τὴν βάσιν τῆς παρούσης ἱστορικῆς ἐκθέσεως τῶν αἰκονομικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, νομίζομεν ὅτι οὐκ ἔσται ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ τὰς ὁκτὼ ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας ἐρανιζόμεθα ἐκ τοῦ εἰρημένου συγγράμματος τοῦ κ. Γέλτσερ μετὰ διορθώσεών τινων.

Ἀπόδειξις πρώτη.

† Ἰωσήφ ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς α' Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας †.

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὥς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου κύρ Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὴν παρὰ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ριφθεῖσαν αὐτῷ εὐλογοφανῇ βοήθειαν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν διαφόρων, ἄσπρα χιλιάδας 10500 τὸν ἀριθμὸν ἦτοι δέκα καὶ πεντακόσια, καὶ ἔστω εἰς ἐνδειξιν.

αψμς

- † ὁ Ἀχριδῶν Ἰωσήφ βεβαιοί:
- † ὁ Καστορίας Χρύσανθος
- † ὁ Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Νικηφόρος
- † ὁ Τιβεριουπόλεως Θεοφάνης
- † ὁ Σισανίου Νικηφόρος
- † ὁ Μογλενῶν καὶ Μολεσχοῦ Ἰωακείμ
- † ὁ Δευρῶν Δανιήλ
- † ὁ Βελεσσοῦ Ἰωσήφ
- † ὁ Πρεσπῶν Παρθένιος.

Ἀπόδειξις δευτέρα.

† Ἰωσήφ ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς α᾽ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἀποδείξεως δηλοποιεῖ, ὡς ἡ ἁγιωτάτη μητρόπολις Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου ριφθὲν αὐτῇ δόσιμον διὰ τὸ χαράτσειον καὶ χρέη τοῦ κλίματος τῆς νῦν τρεχούσης [θ] Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν ἀρνῖθ 1159, καθ' ἡμᾶς δὲ ἀψμς, ἄσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας 46,000 τεσσαράκοντα ἕξ καὶ ἐξωφλήσας τελείως κατὰ τὸ ἐσφραγισμένον συνοδικὸν κατάστιχον· ὅθεν ἐπιγραφείσα καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις ἐπεδόθη τῇ αὐτῇ μητροπόλει εἰς ἀσφάλειαν.

ἀψμς ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ θ

† Καστορίας Χρυσάνθος μάρτυς

† Μογλενῶν Ἰωακείμ μάρτυς

† Βελεσσοῦ Ἰωσήφ μάρτυς.

Ἀπόδειξις τρίτη.

† Κύριλλος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς α᾽ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἀποδείξεως δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου καὶ συνάδελφος ἡμῶν Νικηφόρος ἐπλήρωσε πρὸς ἡμᾶς τὸ βασιλικὸν μὲρ τῆς ἐδδόμης Ἰνδικτιῶνος, ὃν ἄσπρα δώδεκα χιλιάδες καὶ ἑξακόσια, ἀριθμὸς 12,600, καὶ ἐξωφλήσαμεν· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἡμῶν ἀπόδειξις καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ἀψνθ μαρτίου ς. (1758/59).

† Πελαγωνίας Γρηγόριος

† Γρεβενῶν Μακάριος

† Τιβερίουπόλεως Σεραφίμ

† Μογλενῶν Ἰωακείμ

† Κοριτσᾶς Δανιήλ

† Βελεσσοῦ Θεοδόσιος

† Γκόρας καὶ Μόκρας Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις τετάρτη.

Διονύσιος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς α᾽ Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφός καὶ συλλειτουργός, κύριος Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν ἀρχιερέων ριφθὲν αὐτῷ βασιλικὸν δόσιμον καὶ χρέος τοῦ κλίματος τῆς νῦν τρεχούσης ἰε Ἰνδικτιῶνος, κατὰ τοὺς θύραθεν ἀρξς, [καθ' ἡμᾶς δὲ ἀψνθ], ἄσπρα χιλιάδας 42000

ἦτοι χιλιάδας τεσσαράκοντα δύο, καὶ τὴν προσθήκην 6300, ἔξ χιλιάδας καὶ τριακόσια, καὶ ἐξώφλησεν εἰς βεβαίωσιν οὖν ἐγένετο καὶ [ἡ] παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ,αψνβ μηνὸς αὐγούστου ιε.

- † ὁ καὶ πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ
- † ὁ Καστορίας Χρυσάνθος
- † ὁ Βελεσσοῦ Ἰωσήφ
- † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Μακάριος
- † Τιθεριουπόλεως Θεοφάνης
- † Βοθενῶν Γερμανός
- † Πρεσπῶν Παρθένιος
- † Γκόρας καὶ Μόκρας Σεραφίμ
- † Μογλενῶν Ἰωακείμ.

Ἀπόδειξις πέμπτη.

† Διονύσιος ἐλέφ θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς α Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας.

Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὥς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, κύριος Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου ριφθὲν αὐτῷ βασιλικὸν δόσιμον καὶ χρέη τοῦ κλίματος τῆς νῦν τρεχούσης α Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν ,αρξς, καθ' ἡμᾶς δὲ ,αψνγ, ἄσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας 42200 ἦτοι τεσσαράκοντα δύο χιλιάδας καὶ ἄσπρα διακόσια, καὶ τὴν προσθήκην ἄσπρα χιλιάδας 8400 ἦτοι ὀκτὼ χιλιάδας καὶ ἄσπρα τετρακόσια καὶ ἐξώφλησεν εἰς βεβαίωσιν οὖν ἐγένετο ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ,αψνγ μηνὸς μαρτίου α.

- † ὁ καὶ πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ
- † Καστορίας Χρυσάνθος
- † Τιθεριουπόλεως Θεοφάνης
- † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Μακάριος
- † Δευρῶν Δανιήλ
- † Πρεσπῶν Παρθένιος
- † Βελεσσοῦ Ἰωσήφ
- † Μογλενῶν [καὶ] Μολεσχοῦ Ἰωακείμ
- † Γρεβενῶν Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις ἕκτη.

† Ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, δηλοποιεῖ, ὥς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου, κύρ Νικηφόρος, ὁ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν μητροπολιτῶν συνόδου ριφθὲν αὐτῷ δόσιμον διὰ τὸ βασιλικὸν χαράτσιον καὶ χρέη τοῦ θρόνου τῆς

νῦν τρεχούσης [δ] Ἰνδικτιῶνος, κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν ἀρξθ. [καθ' ἡμᾶς δὲ ἀψνς], ἄσπρα χιλιάδας 42000 ἦτοι τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα καὶ δύο χιλιάδας, καὶ τὴν προσθήκην 6300 τὸν ἀριθμὸν ἕξ χιλιάδας καὶ τριακόσια ἄσπρα καὶ ἐξώφλησεν. Εἰς ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ ἱερότητι.

ἐν ἔτει ἀψνς μηνὸς Αὐγούστου δ

- † Πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ
- † Καστορίας Χρῦσανθος
- † Κοριτσᾶς καὶ Σελασφόρου Μακάριος
- † Τιβερίουπόλεως Θεοφάνης
- † Γρεβενῶν Σεραφίμ.

Ἀπόδειξις ἐβδόμῃ.

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Σισανίου κύριος Νικηφόρος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μίρι κατὰ μὲν τοὺς θύραθεν 1175, καθ' ἡμᾶς δὲ 1761, καὶ τῆς νῦν τρεχούσης Ἰνδικτιῶνος θ-ης ἄσπρα τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα πέντε καὶ ὀκτακόσια τεσσαράκοντα καὶ ἐξώφλησεν· εἰς ἀσφάλειαν οὖν ἐδόθη αὐτῷ καὶ ἡ παροῦσα ἀπόδειξις.

ἀψξα ἰουλίου η

- † Πρώην Ἀχριδῶν Διονύσιος μάρτυς
- † Ἀχριδῶν Κύριλλος μάρτυς
- † ὁ πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ μάρτυς
- † Καστορίας Χρῦσανθος μάρτυς
- † Δυρραχίου Νεόφυτος μάρτυς
- † Πρεσπῶν Παρθένιος μάρτυς
- † Δευρῶν Δανιήλ μάρτυς

Ἀπόδειξις ὀγδόῃ.

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιεῖ, ὡς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης ἅγιος Σισανίου κύρ Νικηφόρος, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, ἐπλήρωσε τὸ παρὰ τῆς κοινότητος ῥιφθὲν αὐτῷ δόσιμον διὰ χρῆν τοῦ κλίματος τοῦ κατὰ τὸ ἀψνθ, ἀψξ, ἀψξα τὸν ἀριθμὸν ἐννενήκοντα ἑπτὰ χιλιάδας καὶ ἐννεακόσια εἴκοσιν ἄσπρα καὶ ἐξώφλησε τελείως· ὅθεν ἐδόθη καὶ ἡ παροῦσα ἀπόδειξις αὐτῷ εἰς ἀσφάλειαν.

ἐν ἔτει ἀψξα ἰουλίου η

- † Πρώην Ἀχριδῶν Διονύσιος μάρτυς
- † Ἀχριδῶν Κύριλλος μάρτυς
- † Πρόεδρος Πελαγωνίας Ἰωσήφ μάρτυς
- † Καστορίας Χρῦσανθος μάρτυς
- † Δυρραχίου Νεόφυτος μάρτυς
- † Πρεσπῶν Παρθένιος μάρτυς
- † Δευρῶν Δανιήλ μάρτυς
- † Γκόρας καὶ Μόκρας Ἰωακείμ μάρτυς.

Ἐκ τῆς πρώτης ἀποδείξεως ἐξάγεται ὅτι ὁ μητροπολίτης Σισανίου Νικηφόρος ἐπλήρωσε τὴν „βοήθειαν“, τὴν ὑπὸ τῆς συνόδου εὐρεθεῖσαν ὡς εὐλογοφανῆ. Αὕτη θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς ἀποπληρωμὴν διαφόρων χρεῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ συνίστατο ἐκ 10,500 ἄσπρων διὰ τὸ ἔτος 1746.¹⁾

Ἡ δευτέρα ἀπόδειξις μαρτυρεῖ ὅτι ἡ μητρόπολις Σισανίου ἐπλήρωσε „τὸ ριφθὲν αὐτῇ δόσιμον διὰ τὸ χαράτσιοι καὶ χρέη τοῦ κλίματος“ 46,000 ἄσπρα, ἐξ ὧν 12,600 προορίζονται διὰ τὸ βασιλικὸν „μυρί“, τὰ δὲ ὑπόλοιπα 33,400 ἄσπρα διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κατὰ τὸ 1747 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Ἰωσήφ.

Διὰ τῆς τρίτης ἀποδείξεως δηλοποιεῖται, ὡς ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί, τὸ ὅποτον συνίστατο ἐκ 12,600 ἄσπρων διὰ τὸ ἔτος 1758/59, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Κυρίλλου.

Ἡ τετάρτη ἀπόδειξις μαρτυρεῖ ὅτι ὁ ἴδιος μητροπολίτης ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα διὰ τὸ βασιλικὸν τέλος καὶ διὰ τὰ χρέη, ἀλλ' ἐπλήρωσεν ὁ Νικηφόρος καὶ μίαν ἄλλην „προσθήκην“ ἐξ 6,300 ἄσπρων, ἐν ὧν 48,300 ἄσπρων διὰ τὸ 1,752 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Διονυσίου.

Διὰ τῆς πέμπτης ἀποδείξεως πιστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Διονυσίου καὶ τῆς συνόδου ὅτι ὁ Νικηφόρος ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα διὰ τὸ βασιλικὸν δόσιμον καὶ διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, προσέτι δὲ καὶ 8,400 ἄσπρα ὡς προσθήκην, ἐν ὧν 50,400 ἄσπρα διὰ τὸ 1753 ἔτος.

Εἰς τὴν ἕκτην ἀπόδειξιν λέγεται ὅτι ὁ ἴδιος μητροπολίτης ἐπλήρωσε 42,000 ἄσπρα, „τὸ ριφθὲν αὐτῷ δόσιμον διὰ τὸ βασιλικὸν χαράτσιοι καὶ χρέη τοῦ θρόνου σὺν τῇ „προσθήκῃ“ 6,300 ἄσπρων διὰ τὸ 1756 ἔτος ἥτοι ἐν ὧν 48300 ἄσπρα.

Ἡ ἑβδόμη ἀπόδειξις δηλοποιεῖ ὅτι ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ βασιλικὸν μυρί, ὅπερ συνίστατο ἐκ 15840 ἄσπρων διὰ τὸ 1761 ἔτος, ἀρχιεπισκοπεύοντος τοῦ Κυρίλλου.

Ἡ ὀγδόη δὲ ἀπόδειξις πιστοποιεῖ ὅτι ὁ Σισανίου ἐπλήρωσε τὸ ἀνάλογον ποσὸν διὰ τὰ χρέη τοῦ θρόνου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς διὰ τὰ ἔτη 1759, 1760, 1761. Ὁ φόρος οὗτος καὶ διὰ τὰ τρία ἔτη συνίστατο ἐξ 97,920 ἄσπρων, ἥτοι 32,680 ἑτησίως.

Ἐκ τούτων τῶν ἀποδείξεων καταφαίνεται ὅτι οὐχὶ πάντοτε οἱ μητροπολίται καὶ οἱ ἐπίσκοποι πάσης Βουλγαρίας ἐπλήρωνον „βοηθείας“ καὶ „προσθήκας“. Δηλὸν ἐστὶν ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη ἐζητεῖτο ὥσάν τις τὰ ὠρισμένα ποσά, τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ ἑτησίου προϋπολογισμοῦ, δὲν ἤρχουν πρὸς κάλυψιν τῶν ἑτησίων ἐξόδων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐκτὸς τῶν ἄνω παρατεθεισῶν ἀποδείξεων ὑπάρχουσι τοιαῦται καὶ τῆς μητροπόλεως Βελεγράδων καὶ εἶναι κατεστρωμέναι ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἀνθίμου Ἀλεξούδη. Σελὶς 173 περιέχει: „Ἀκριδῶν Κυρίλλου ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελεγράδων Ἰωάσαφ ἐπλήρωσε φόρους τῶν 1759, 1760, 1761 ἐν μηνὶ ἰαννουαρίῳ, ἰνδ. θ'. Σελὶς 184: „Ἀκριδῶν Ἀρσενίου συνοδικὴ ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελεγράδων Παρθένιος ἐπλήρωσε φόρους τοῦ 1764. Σελὶς 189: Ἀκριδῶν Ἀρσενίου συνοδικὴ ἀπόδειξις ὅτι ὁ Βελεγράδων Ἰωάσαφ ἐπλήρωσε τὸν φόρον 1765.

¹⁾ Ἡ ἀπόδειξις ἐξεδόθη λιθογραφημένη εἰς τὸ ἐν Σοφίᾳ Περιοδικὸν Δελτίον βιβλ. 55 εἰς τὴν μελέτην μου: „Αἱ ἐκδόσεις, ἀντιγραφαὶ καὶ ἡ σημασία τοῦ ἐν Ἀκριδῇ κώδικος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πατριαρχείου πάσης Βουλγαρίας“.

7 ὀκτωβρίου“ (Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klemens p. 48—49). Δυστυχῶς ὅμως αἱ ἀποδείξεις αὗται μέχρι σήμερον μένουσιν ἀνέκδοτοι. Ὁ κύριος Γέλτσερ, ὅστις ἐπεθεώρησε τὸν κώδικα τοῦ Ἀνθίμου, δὲν μᾶς ἀναφέρει τὰ πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Βελεγράδων πληρωμένα εἴτε ὡς χαράτσιον εἴτε ὡς δόσιμον ἢ βοήθειαν ἢ προσθήκην διὰ τὰ χρέη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τῆς ἰδίας κατηγορίας ἀποδείξεις εὐρίσκονται καὶ εἰς τὰ Βοδενὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γρηγορίου χαδζῆ Τρέπκο. Ἐπίσης ὁ κ. Γέλτσερ δὲν ἀναφέρει, ἐὰν εἶδεν ἐν Ἀχρίδι εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Γ. Μποτλῆ ἀντιγραφέντα κώδικα τοῦ Ἰωάννου Κάρτσεφ τὰς ἀποδείξεις, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἐν τῇ ἐπομένῃ σημειώσει.

„Ἐκτὸς τῶν ὀπισθεν καὶ ἄνωθεν ὀκτὼ ἀποδείξεων, αἵτινες ἐσώθησαν, ὡς προερρέθη, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Α Ν. Γερασίου, εὐρέθησαν καὶ ἐν ἄλλῃ οἰκίᾳ ἐντὸς τῆς πόλεως Ἀχρίδος, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου Τάσε Ἀσπίτσι τῆς συνοικίας Γηροκομείου καὶ δύο μαρτυρίαι ἰδιόχειροι τοῦ μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κυρίου Διονυσίου, αἵτινες ἐνταῦθα καταχωροῦνται χάριν περιεργείας“.

† Ἀχριδῶν Διονύσιος ἐπιθεδαιοῖ.

Ἐκ τῶν ἀποδείξεων τῆς μητροπόλεως Σισανίου, αἵτινες ἐπὶ δεκαπέντε καὶ πλέον ἔτη ἀντιπροσωποῦσι σχεδὸν ἴσα πρὸς ἄσπρων, μὴ ὑποστάντων τῶν „δοσιμάτων“, τῶν „προσθηκῶν“ καὶ „βοηθειῶν“ σημαντικὴν τινα αὐξομείωσιν, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι μέχρι τοῦ ἔτ. 1763 οὐδεμία ὑπῆρχεν οἰκονομικὴ καχεξία, ἣτις ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ ἐπιβροήν τινα ἐπὶ τῆς καθαιρέσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἀλλ’ εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ ὑστερώτερον δὲν ἐδεινώθη ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις. Πρὸς τοιοῦτον τι ἔλλειπεν ὁ καιρὸς, διότι ὁ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1762 ἀρχιεπισκοπεύων Κύριλλος μετ’ ὀλίγον ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Ὁ δὲ διαδεξάμενος αὐτὸν Ἱερεμίας μετ’ οὐ πολὺ ἀπέθανε· τὸν δὲ Ἀνανίαν, μέγαν πρωτοσύγκελον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὃν αὐτὸ τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας ἄνευ βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν περὶ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων κατὰ μάϊον 1763 ἐψήφισε καὶ διώρισεν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν, ἅμα ἐκεῖσε ἀπελθόντα ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τοῦ κλίματος πάσης Βουλγαρίας, ὡς ἀληθῶς ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ἐφόδου καὶ ληστρικῇ τῇ τρόπῳ παρεισπηδῆσαντα καὶ ἀρπάσαντα τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, δικαίως πρὸς αὐτὸν στασιάσας, καὶ πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἀναφερθεῖς, ἀπέβαλε, καὶ κανονικῶς ἐκλεξάμενος κατὰ νόμον ἀπεκατέστησε τὸν ἐξ Ἀχρίδος Ἀρσένιον Μπαλάστζεφ, μητροπολίτην Πελαγωνίας, ὃν καὶ μόνον ἀναγνωρίσας ἐνέγραψεν ἐν τῇ ἱερῇ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κώδικι. Σημειωτέον πρὸς τούτοις, ὅτι ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ συνειμμένου ᾧδε φερμανίου, ὁ νέος Πατριάρχης δὲν ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρῶνῃ τὰ χρέη τοῦ προκατόχου του, οὕτως ὥστε αἱ συχναὶ ἀλλαγαὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων, δὲν ἐξήσκουν οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐν συμπεράσματι ἃς εἵπωμεν ὅτι ἐὰν θέλωμεν ἀκριδῶς ἐν ἐκτάσει νὰ διαφωτισθῶμεν περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἢ ἄλλου τινὸς ἐκκλησιαστικοῦ καθιδρύματος ὑπὸ τὴν τουρκικὴν

κυριαρχίαν, πρέπει νὰ ζητήσωμεν νὰ μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ ἐξερεύνησις τῶν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους εὐρισκομένων ἀρχαίων ἐγγράφων καὶ εἰδικῶς τῶν περὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων πραγματευομένων. Τὸ ἀρχεῖον τοῦτο γνωστὸν εἶναι ἐν Κων/πολεὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα „πίσκοπος μουκαταᾶ“.

ΤΟ ΦΙΡΜΑΝΙΟΝ.

Ο ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ΧΑΝ Ο ΤΡΙΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ
ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΧΜΕΤ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ.

Διὰ τῆς ἀφίξεως τοῦ ὑψηλοῦ μου αὐτοκρατορικοῦ μονογράμματος (τουγρᾶ) γνωστὸν γενέσθω τοῖς δικασταῖς καὶ τοποτηρηταῖς τῶν μερῶν, ὑπαγομένων τῷ πατριαρχεῖῳ Ἀχριδῶν, — οὗσι καύχημα καὶ σέμνωμα τῶν δικαστῶν καὶ διοικητῶν καὶ πηγὴ τῶν ἀρετῶν καὶ θρησκευτικῶν γνώσεων, ὧν αἱ ἀρεταὶ αὐξηθεῖσαν, — ὅτι ὁ Μεθύδιος, Πατριάρχης Ἀχριδῶν καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, ἔδωκεν ἐσφραγισμένην ἀναφορὰν εἰς τὸ αὐτοκρατορικόν μου Διβάνιον, διὰ τῆς ὁποίας δηλοποιεῖ, ὅτι μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ καλογήρου Διονυσίου τὸ ῥηθὲν πατριαρχεῖον ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν διὰ νέου αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, καὶ ὅτι, καὶ τοι αὐτὸς οὐδενὶ ὀφείλει τι καὶ οὐδενὶ ὑπῆρξεν ἐγγυητῆς καὶ παρ' οὐδενὸς ἐδανείσθη τι, εὐρισκόμενος εἰς περιδείαν τῶν πόλεων καὶ χωρίων, ὑπαγομένων τῷ ῥηθέντι πατριαρχεῖῳ, πρὸς σύναξιν τοῦ δημοσίου φόρου, παρενοχλήθη καὶ κατεπιέσθη παρὰ τινων προσώπων, ἅτινα δισχυρίζοντο καὶ ἔλεγον αὐτῷ τάδε: «Δυνάμει ὁμολόγου εἵχομεν ἄλλοτε νὰ λαμβάνωμεν παρὰ τοῦ προκατόχου σου, τώρα δὲ ἐπειδὴ σὺ ἀντικαθιστᾷς αὐτὸν, παρὰ σοῦ θέλομεν λάβῃ τὰ χρήματά μας μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν». Καὶ ἐπειδὴ ὁ ῥηθεὶς Πατριάρχης παρακαλεῖ τὴν ἐκδοσιν ἐντίμου διαταγῆς μου, ὅπως ἐκτελῇται ἢ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ νομολογικὴ ἀπόφασις καὶ μὴ ἐπιτρέπωνται αἱ τοιαῦται ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ νόμου παρενοχλήσεις καὶ καταπιέσεις προσώπων τινῶν, ἅτινα λέγουσιν εἰς ἄλλον ἐδώσαμεν τὰ χρήματα καὶ παρὰ σοῦ θέλομεν λάβῃ αὐτά, ἐλήφθησαν ὑπ' ὅψει τὰ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μου θησαυροφυλακίῳ διατηρούμενα βιβλία περὶ τῆς ὠρισμένης πληρωμῆς τῶν ἐπισκόπων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται, ὅτι ἔχουσιν ἐκδοθῇ ἐντιμοὶ διαταγαί, ἵνα, ὅταν πατριάρχης τις ἀποθάνῃ ἢ ἀρθῇ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἕτερος διορισθῇ, ὁ νέος Πατριάρχης ἀποτίσῃ μόνον τὰ πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον

χρέη τοῦ προκατόχου του, ἐὰν τοιαῦτα ἔμειναν παρ' αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀφοῦ πληρώσῃ τὰ πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον χρέη τοῦ προκατόχου του, τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους αὐτοῦ χρέη, νὰ ἀπαιτῶνται παρὰ τοῦ νέου Πατριάρχου καὶ νὰ ἐνοχλῇται αὐτὸς δι' αὐτά, τοῦτο ἀπάδει τῷ ἱερῷ νόμῳ. Ὅθεν ὅπως συμμορφωθῇτε τῷ ἀνωτέρῳ ὀρισμῷ καὶ τῷ ἱερῷ νόμῳ, ἐξεδόθη τὸ παρὸν μου αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου διατάττω, ὅπως ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς ἐντίμου διαταγῆς μου συμμορφωθῇτε τῇ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθείσῃ διαταγῇ μου καὶ φροντίσῃτε, ἵνα ἐκτελεσθῇ ἡ εἰρημένη ὑπόθεσις συμφώνως τῷ ἱερῷ νόμῳ. Γινώσκοντες λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω καὶ πεπειθότες τῷ ἱερῷ μου σημείῳ (τουγρᾶ), μὴ ἐπιτρέπετε ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ νόμου νὰ ἐνοχλῇται καὶ καταθλίβηται ὁ ῥηθεὶς Πατριάρχης διὰ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους χρέη τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, ἀφοῦ πρότερον ἀποτίσῃ τὰ πρὸς τὸ δημόσιον αὐτοῦ χρέη, ἐὰν τοιαῦτα ἔμειναν παρ' αὐτοῦ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ῤετζέμπ τοῦ χιλιστοῦ ἑκατοστοῦ ἐβδομηκοστοῦ πρώτου ἔτους.¹⁾

Z.

Τὰ ἀληθῆ αἷτια τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Τὸ ζήτημα περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τῆς ἀναιρέσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν ἐκτάσει κάλλιστι ἐξηρεύνησε ὁ μακαρίτης Γαβριὴλ πασσᾶς Κρέστοβιτς ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ: „Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου ἐν Κωνσταντινουπόλει 1869“, ἥτις δυστυχῶς ἔμεινεν ἄγνωστος τῷ κυρίῳ Ἐρ. Γέλτσερ, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ σχετικὸν κεφάλαιον „Die letzten Schicksale des Patriarhats“ τοῦ συγγράμματός του: „Der Patriarhat von Achrida“ (S. 162—166), δὲν ἔχει καμμίαν ἐπιστημονικὴν σημασίαν. Ὁ Γαβριὴλ πασσᾶς, ἔχων εἰς χεῖρας πολλὰ ἔγγραφα ἐξαχθέντα ἐκ τῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχίου κωδίκων καὶ ἀφορῶντα τὴν κατάργησιν τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου, ἀπέδειξεν ἀριδύλως ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν δικαιολογούντων τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ τῆς ἀναιρέσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δημοσιευμένα ἔγγραφα, εἶναι ἀνακριθεῖ. Ἐπειδὴ ἡ ῥηθεῖσα πραγματεία ἔμεινεν ἄγνωστος εἰς τοὺς

¹⁾ Μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Π. Μπλαγόεφ, γενικοῦ γραμματέως τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει μουφτῆ.

Τὸ φερμάνιον ἐπὶ τοῦ παρόντος φυλάττεται ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σοφίας ὑπὸ ἀριθμὸν 122. Τοῦτο τὸ ἔγγραφον εἶναι σποδαῖον ἐν πρώτοις μὲν, διότι μᾶς πιστοποιεῖ ὅτι πραγματικῶς ὁ Μεθόδιος διηύθυνε τὸν θρόνον πάσης Βουλγαρίας κατὰ τὸ ἔτ. 1758, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ κύρ. H. Gelzer γράφει: „Methodios ist sehr schattenhaft“ (Der wiederaufgefundene Kodex des hl. Klem. S. 47). ἔπειτα δὲ ὁ ἐκδότης Μουσταφᾶς χάν ὁ Γ' διατάττει νὰ μὴ ἐνωχλῇται πᾶς νέος Πατριάρχης τοῦ κλίματος Ἀχριδῶν διὰ τὰ χρέη τοῦ προκατόχου του, ἐκτὸς διὰ τὸ μὲν καὶ τὰ χρέη πρὸς τὸ δημόσιον ταμεῖον, ἐὰν ὑπῆρχον τοιαῦτα· οὕτως ὥστε οὔτε ὁ Ἀρσένιος οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀρχιεπισκοπεύσαντες ἦσαν ὑπεύθυνοι διὰ τὰ χρέη τῶν προκατόχων.

ἐπιστήμονας κριτικούς τῆς Δύσεως (ἴδε, Byzantinische Zeitschrift, B. XIII, 1 u 2, S. 193—202 καὶ Archiv für slavische Philologie XXV B, S. 468—473, ἐκτὸς τοῦ Echos d'Orient 1902, № 6, p. 409—402¹⁾), παραθέτομεν ἐνταῦθα ἀποσπάσματα τῶν μᾶλλον σπουδαίων ἐγγράφων ἰδίως δὲ τῶν ἐξαχθέντων ἐκ τῶν τουρκικῶν ἀρχείων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐξελέγχονται· αἱ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διαβεβαιώσεις ὅτι δῆθεν ἡ κατάργησις ἐγένετο „διὰ τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς καὶ ἐφόδους τῶν κατὰ καιροὺς ληστρικῶ τῷ τρόπῳ παριδόντων εἰς αὐτὴν (τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν), καὶ παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς τῆς ἐκκλησίας μας κανόνας ἄνευ βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν παρ' αὐτὴν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, διὰ δόσεως δὲ ἀμυθήτων χρημάτων καὶ φθορᾶς καὶ δαπάνης ἀρπαζόντων τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ταύτην καὶ διὰ κοινῆς αὐτῶν (τῶν ἀρχιερέων τοῦ κλίματος πάσης Βουλγαρίας) καὶ τῶν ὑφ' ἑαυτοὺς χριστιανῶν ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀπολοφυραμένων τῷ ὕψει τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος (σουλτάνου Μουσταφᾶ Γ'), καὶ τὴν κοινὴν τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν σωτηρίαν πρὸ παντὸς ἄλλου αἰτουμένων διὰ τῆς πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποταγῆς“ . . .²⁾

Ἐν τῷ προρηθέντι τρίτῳ ἐγγράφῳ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπαριθμοῦν τὰς δῆθεν αἰτίας τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀναφέρει ἐν πρώτοις τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἀλλαγὰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὰς ὁποίας ὀνομάζει ἐπιδρομὰς καὶ ἐφόδους. Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι συνεχὴς ἀλλαγὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸ τοῦ Ἀρσενίου δὲν ἐγένετο· ἀλλὰ καὶ ἐὰν τοιοῦτον τι ὑπῆρχε τὰ ἐξοδὰ δὲν ἦσαν οὔτε βαρύνιμα, οὔτε ἐπληρώνοντο ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν τοῦ κλίματος, ἀπεβάλλοντο δὲ, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τοῦ νεωστὶ διωρισμένου Ἀρχιεπισκόπου καὶ δὲν ἀνῆρχοντο ἄνω τῶν χιλίων γροσίων, ἤτοι 100,000 ἄσπρων πρὸς, τὸ ὅποιον δὲν ἦτον εἰς θέσιν νὰ ἐπιφέρῃ ἀθλίαν κατάστασιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τοιαῦται δὲ ἀλλαγὰι ἐγέναντο δύο· ἡ τοῦ Ἱερεμίου ἀποθανόντος εὐθὺς μετὰ τὸν διορισμὸν καὶ ἡ τοῦ Ἀνανίου, ἐκδιωχθέντος ὡς ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ἐφόδου καὶ ληστρικῶ τῷ τρόπῳ παρεισπηδήσαντος καὶ

¹⁾ Mais, de toutes les omisions la plus grave assurément, celle que l'on regrettera le plus, c'est celle des actes relatifs à la suppression du patriarcat d'Achrida.

²⁾ Τὰ ἄνω ρηθέντα διαλαμβάνει τὸ τρίτον ἐγγράφον ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικοῦ κώδικος. Εἶναι δὲ πρᾶξις συνοδικὴ τῆς ἐκλογῆς τοῦ μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς α' μητροπολίτου Δυρράχίου, τὴν ὁποίαν οἱ δικαιολογοῦντες τὸ πατριαρχεῖον ἐπιγράφουσι: „πρᾶξις τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, ἀλλ' οὐδόλως ἐστὶ τοιοῦτον· διότι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγράφου τούτου φαίνεται ὅτι ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἦν ἤδη προσηλωμένη καὶ συνενωμένη μὲ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ πρῶτον μὲν ἐγγράφον περιέχει τὴν παραίτησιν τοῦ τελευταίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀρσενίου Μπαλάστζεφ. Αὕτη ἐγένετο οὐχὶ οἰκαιοθελῶς καὶ ἀδιάστως ὡς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ πασσᾶ, προσέτι δὲ ἡ αἰτία τῆς παραίτησεως τοῦ Ἀρσενίου δὲν ἐφείλκε καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τὸ δεύτερον ἐγγράφον εἶναι „Συμφωνητικὸν τῶν ἐξ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑποκειμένων ἀρχιερέων, οἵτινες συναφώνησαν νὰ παρακαλέσωσι τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Σαμουήλ Χαντζέρην νὰ συνενώσῃ τὸ κλίμα πάσης Βουλγαρίας μὲ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.“

ἀρπάσαντος τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔγγραφον διαλαμβάνει προσέτι ὅτι ἡ κατάργησις ἐγένετο συνεπεία κοινῆς καὶ ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς ἐπιδοθείσης ἐκ μέρους τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ κλέματος πάσης Βουλγαρίας εἰς τὴν ὀθωμανικὴν κυδέρνησιν. Ἀλλ' ἄραγε ὑπῆρξε τιαυτή ἀναφορὰ καὶ ἐδόθη εἰς τὸ βασιλεῖον κράτος;

„Ἡ ἐρώτησις αὕτη εἶναι τῷ ὄντι παράτολμος ἀπέναντι τῆς βεβαιώσεως τοῦ Συνδικτοῦ ἐγγράφου, γράφει ὁ Γαβριήλ πασσαῶς. Ἀλλ' ἄς πιστεύσωσιν οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν, ὅτι ποιούμεν ταύτην, οὐ τοσοῦτον ὡς ἀμφιδάλλοντες ἕνεκα τοσοῦτων ἄλλων βεβαιώσεων αὐτοῦ ἐξελεγχθεισῶν μὴ ἀληθῶν, ὅσον διότι ἀνελάβομεν ἀπέναντι τοῦ δημοσίου τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὁ δὲ κανὼν καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐρεύνης αὐτῆς ἀπαιτεῖ ἀναγκαίως νὰ ρίψωμεν βλέμματα καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐγγράφων τῆς Ὑψ. Κυβερνήσεως, πρὸς ἣν, λέγουσιν, ὅτι ἐδόθη ἡ ῥηθεῖσα ἀναφορὰ, ἵνα ἴδωμεν ἐὰν καὶ ἐν αὐταῖς περιέχεται τι περὶ αὐτῆς, ὡς ἔθος ἐπικρατεῖ παρὰ τῇ Ὑψ. Κυβερνήσει νὰ ἀναφέρῃ πάντοτε τὴν αἴτησιν, ἐφ' ἧς ἐκδίδει τὸ ἔγγραφον.

Πρῶτον τοιοῦτον τῆς Κυβερνήσεως ἔγγραφον εὐρίσκομεν τὸ ἔκτοτε πρὸς ἕκαστον τῶν νεωστὶ διοριζομένων Οἴκου. Πατριαρχῶν ἐκδιδόμενον βασιλικὸν μπεράτιον, τὸ ὁποῖον ἀναγνόντες μετὰ προσοχῆς, εἶδομεν ὅτι διαλαμβάνει ἐν συνόψει περὶ τοῦ προκειμένου τάδε: „Παρατηρηθέντων τῶν ἐν τῷ βασιλικῷ φυλακτηρίῳ εὐρισκομένων βιβλίων τοῦ μουκαταᾶ τῶν Ἐπισκόπων, εὐρέθη ὅτι ἐγένετο δε ρ κενά ρ ι (σημείωσις ἐν περιθωρίῳ), ἵνα τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὁχρίδος μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἢ προσηρτημένον τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχείῳ· ὅτι προσηρτήθησαν οὕτως αὐτῷ τόσον αἱ τῷ Πατριαρχείῳ τῆς Ὁχρίδος ὅσον καὶ αἱ τῷ Ἰπεκίου ὑποκείμεναι καὶ ἐπαριθμούμεναι ἐπαρχίαι καὶ χῶραι· ὅτι ἡ τούτων ὑποταγὴ τῷ Κων/πόλεως Πατριαρχείῳ ἐζητήθη δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου, παρακαλούντων νὰ γίνῃ προσταγὴ διὰ νὰ ἐγγραφῇ ἡ ὑποταγὴ αὕτη εἰς τὰ μπεράτια τῶν ὅτι κατὰ συνέπειαν τούτου ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς, καὶ ἡ πρότασις αὕτη κατεχωρίσθη καὶ ἐνεγράφη ὅπου ἀνήκει, καὶ διὰ τοῦτο κανεῖς ποτὲ νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ πράξῃ τι ἐναντίον τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὁρισμοῦ· καὶ ἂν ποτε φανῇ ἀναφορὰ καὶ ἀπόφαισις, ὅπως τὰ Πατριαρχεῖα Ἰπεκίου καὶ Ὁχρίδος ἀποσπασθῶσι τοῦ Κεσισχανέ (Πατριαρχείου) καὶ δοθῶσιν εἰς ἄλλον, νὰ μὴ γίνωνται δεκταί“.

Ἐνταῦθα βλέπομεν ὅτι περὶ ἀναφορᾶς κοινῆς ἢ μερικῆς δοθείσης ἐκ μέρους κλήρου καὶ λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν Πεκίου καὶ Ἀχρίδων, μηδὲ καὶ λόγος γίνεται· μᾶς λέγει δὲ ῥητῶς αὐτὸ τὸ Πατριαρχικὸν μπεράτιον, ὅτι ἡ κατάργησις τῶν δύο τούτων αὐτοκεφάλων Ἀρχιεπισκοπῶν ἐγένετο κατ' αἵτησιν καὶ πρότασιν δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου αὐτοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου. Ποῦ λοιπὸν αἱ διαβεβαιώσεις ἐκεῖναι τοῦ προδιαληφθέντος Γ' ἐγγράφου τοῦ Πατριαρχείου;

Τοῦτο ἰδόντες καὶ ἀναγνόντες ἡμεῖς, εἴχομεν πᾶν δίκαιον νὰ κηρύξωμεν τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας τοῦ Πατριαρχικοῦ ἐγγράφου ὡς μὴ εἰλικρινεῖς· ἀλλ' ὅμως, συλλογισθέντες πάλιν μήπως κατὰ λάθος τοῦτο

οὕτως ἐσημειώθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ μπερατίῳ, ἡμεῖς ἀνεστείλαμεν ἐπὶ μικρὸν τὴν περὶ τούτου ἀπόφασίν μας, καὶ ἠθελήσαμεν νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν ἐτι περαιτέρω. Ἀπετάθημεν λοιπὸν πρὸς αὐτὴν τὴν Σεβαστὴν ἡμῶν Ὑψηλὴν Κυβέρνησιν, παρακαλοῦντες ὅπως εὐαρεστούμενη δώσῃ ἡμῖν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς ἐξηγμένον ἀντίγραφον τοῦ Ὑψηλοῦ Ὁρισμοῦ, δι' οὗ καταργήθησαν αἱ εἰρημέναι Ἀρχιεπισκοπαί. Ἀποδεκτῆς δὲ γενομένης τῆς αἰτήσεως ἡμῶν, καὶ ἐρεύνης εἰς τὰ ἀρχεῖα γενομένης, μᾶς ἐδόθη ἐπίσημος ἀπάντησις, ὅτι Ὑψηλὸς μὲν Ὁρισμός, ἦτοι φερμάνιον, ἐπὶ τῇ καταργήσει αὐτῶν οὐχ εὔρηται· εὔρηται δὲ ἡ προμνησθεῖσα ἐν περιθωρίῳ σημείωσις (δερκενάρι), ἧς καὶ ἀντίγραφον μᾶς ἐδόθη, προσέτι δὲ μᾶς ἐδόθη καὶ ἀντίγραφον τοῦ μπερατίου δι' οὗ ἀποκατέστη ὁ πρῶτος μετὰ τὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν κατάργησιν Μητροπολίτης Δυρραχίου Γρηγόριος.

Ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν μετὰ πόσης προσοχῆς καὶ περιεργείας ἀνέγνωμεν τὰ δύο ταῦτα ἄγνωστα ἡμῖν ἕως ἄρτι ἔγγραφα τῆς Ὑψηλῆς Κυβερνήσεως. Τί δὲ εὔρομεν ἐν αὐτοῖς; Οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅ,τι καὶ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ μπερατίῳ, δηλαδὴ, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κατάργησις ἐγένετο κατ' αἵτησιν τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου δι' ἀναφορᾶς καὶ μαχζαρίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου. Ἵνα δὲ μὴ ἀμφιδάλλῃ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν περὶ τῆς πικρᾶς ταύτης ἀληθείας τῶν λεγομένων ὑφ' ἡμῶν, παραθέτομεν ἐνταῦθα αὐτολεξεῖ ἐν ἀποσπάσματι μετάφρασιν αὐτῶν ἐνὶ θατέρῳ ὁμοίῳ ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα. Ἰδοὺ αὕτη·

„Ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, καὶ ἡ ἐν τῇ εὐδαίμονι Βασιλίδι πόλει διαμένουσα Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν ἐπέδωκαν ἐνσφράγιστον ἀναφορὰν εἰς τὸ Διδάνι χουμαῖον λέγοντες ὅτι ἀπὸ τινος καιροῦ ῥαδιοῦργοί τινες τοὺς Πατριάρχας τῆς Ὁχριδος, ὡς ἐμπόρευμα θεωροῦντες, συχνὰ συχνὰ ἔπαυον, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἄλλους ἀνικάνους διώριζον, ὁμολογίας παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες, καὶ οὕτως, ἐκτὸς ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἐκεῖνο κατεποντίσθη ὑπὸ βαρυτάτων χρεῶν καὶ κατήντησεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ ἀμνηχανῇ πλέον πρὸς τε τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν καὶ τὴν τῶν νόμων τήρησιν καὶ ἐδραίωσιν, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ αἱ κακώσεις καὶ καταδυναστεύσεις εἰς ἃς ὑπέπεσαν οἱ ὑπ' αὐτὸ διατελοῦντες Μητροπολίται καὶ πτωχοὶ ὑπήκοοι, πέρας μὴ ἔχουσαι, θέλουσι φέρῃ αὐτοὺς εἰς κατάστασιν ἀθλίαν καὶ εἰς θέσιν ὅλως ἀνοικονόμητον καὶ ἀδιόρθωτον· ὅθεν γνώμῃ καὶ βουλῇ τῶν ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὁχριδος πεπληγωμένων ὑπηκόων, ἰκεσίᾳ τοῦ Πατριάρχου αὐτῶν Ἀρσενίου, καὶ αἰτήσῃ τῶν ὑπ' αὐτὸν Μητροπολιτῶν δι' ἐνσφραγίστου μαχζαρίου, παρεκάλεσαν ἵν' ἀκυρωθῇ μὲν καὶ σβεσθῇ ἐκ τῶν βιβλίων ἡ ἐγγραφή τοῦ εἰρημένου Πατριαρχείου, νὰ προστεθῇ δὲ τὸ ὑπ' αὐτὸ κλίμα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ ἀναδεχθῇ καὶ πληρώνῃ τοῦτο πρὸς τὸν βασιλικὸν χαζινὲν τὰ . . . εἰθισμένα ἐκεῖνου δοσίματα, τὸ δὲ Πατριαρχεῖον τῆς Ὁχριδος ὅλως νὰ καταργηθῇ καὶ ἐὰν τοῦ λοιποῦ ἐπὶ προσθήκῃ δοσιμάτων ἢ ἄλλῃ δολιότητι καὶ προφάσει γίνῃ ἐκ μέρους ἄλλων αἵτησις ἵν'

ἀνανεωθῇ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ὁχρίδος, οἱ τοιοῦτοι μη-
δόλως νὰ εἰσακούωνται.

Συνεπεία τῆς αἰτήσεως ταύτης, ἐγένετο ὑψηλὸς ὁρισμὸς, καὶ ἀφη-
ρέθη μὲν καὶ ἐσδέσθη ἐν τοῖς βιβλίοις ἡ ἐγγραφή τοῦ
εἰρημένου Πατριαρχείου, προσετέθη δὲ τῷ τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως Ῥωμαϊκῷ Πατριαρχείῳ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ πληρώνη τοῦτο
πρὸς τὸν βασιλικὸν χαζινὲν ὅλα τὰ εἰς ὄνομα ἐκείνου ἐγγεγραμμένα δο-
σίματα τῶν 163000 ἄσπρων κατ' ἀποκοπὴν, καὶ τοῦ δημοσίου δώρου
τῶν 100000 ἄσπρων . . . καὶ ἐσημειώθη ἐν περιθорίῳ ὅπου ἀνήκει τὸ
τοιοῦτον σουρούτι, ὥστε ὅσαι ἀναφοραὶ ἐναντίον τούτου ἤθελον ἐλθεῖ, νὰ
μὴ λαμβάνωνται παντελῶς εἰς σημείωσιν, καὶ ἐὰν ὅπωςδὴποτε τοιαῦται
ἀναφοραὶ παρουσιασθῶσι, νὰ κρατῶνται εἰς τὸ γραφεῖον, καὶ νὰ δίδηται
ἀρνητικὴ ἀπάντησις εἰς τοὺς ἀναφερομένους, τὸ δὲ εἰρημένον σουρούτι νὰ
ἐγγραφῇ ὅπου ἀνήκει, καὶ νὰ ᾗ ἐν χρήσει μέχρι οὗ δόξη τῷ
Ἀγίῳ Θεῷ, κτλ.“

„Ἐνταῦθα πλέον, οὐδ' ἡμεῖς ἀμφιδάλλομεν, οὐδ' ἄλλος τις
δύναται νὰ ἀμφιδάλλῃ, ὅτι ἡ κατάργησις τῆς Ἀρχιεπι-
σκοπῆς Ἀχριδῶν, καὶ ἡ προσάρτησις αὐτῆς τε καὶ
τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν
τῷ Οἴκῳμ. Πατριαρχείῳ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης
κατ' αἵτησιν αὐτοῦ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου δι'
ἀναφορᾶς, οὐχὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐκείνων τῶν
ἐπαρχιῶν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου
καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου, οἵτινες ὁμῶς, ἵνα δικαιολο-
γήσωσι τὴν αἵτησιν αὐτῶν, ἔγραψαν ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτῶν, ὅτι τοῦτο
ἐγένετο γνώμη καὶ βουλὴ τῶν ἐκεῖ ὑπηκόων, ἱκεσίᾳ τοῦ
Πατριάρχου τῆς Ὁχρίδος Ἀρσενίου,¹⁾ καὶ αἰτήσῃ τῶν
ὑπ' αὐτὸν Μητροπολιτῶν δι' ἐνσφραγίστου μαχζαρίου.
ἡμεῖς δ' ἐκ τῶν προηγουμένων ἐπιθεωριθέντων Πατριαρχικῶν ἐγγράφων
ἤδη γνωρίζομεν, ὅτι ἡ μὲν γνώμη καὶ βουλὴ τῶν ἐκεῖ χριστιαν-
ῶν οὐδαμοῦ οὐδόλως ἐξεφράσθη, ἡ δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἀρσε-
νίου ἱκεσία οὐκ ἦν ἄλλο ἢ ἡ παραίτησις αὐτοῦ, καὶ ἡ δι'
ἐνσφραγίστου μαχζαρίου αἵτησις τῶν ὑπ' αὐτὸν Μητρο-
πολιτῶν συνίστατο εἰς τὸ συμφωνητικὸν τῶν ἐξ ἐκείνων
Μητροπολιτῶν. Τούτου δὲ καὶ ἡλίου φαινότερον ἤδη ἀποδειχθέντος,
δὲν μένει νὰ παρατηρήσωμεν ἢ ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ τὸ Οἴκου-
μενικὸν Πατριαρχεῖον ὑποβάλλει ὡς μόνην ἀνάγκην τῆς καταργήσεως
τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν τὴν ἀθλίαν καὶ ἀνοικονόμητον
κατάστασιν τῶν ἐκεῖ Μητροπολιτῶν τε καὶ χριστιανῶν
ὡς ἐκ τῶν βαρυτάτων χρεῶν, εἰς ἃ οὗτοι ὑπέπεσαν ἕνεκα

¹⁾ Τί δὲ κατόπιν ἐγένετο ὁ οἰκειοθελῶς δις ἤδη παραιτούμενος Ἀρσένιος;
ἐρωτήσατε τοὺς Ἀγιορίτας, καὶ θέλουν σᾶς εἰπεῖ, ὅτι ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου
εἰς τὴν ἐν τῷ Ἀθῶν μονῇ τοῦ Ζωγράφου, ἧς οἱ πατέρες τὸν περιέθαλψαν μέχρι τοῦ
θανάτου αὐτοῦ ἐν τῷ κονακίῳ αὐτῶν ἐν Καρεαῖς, ὅπου μετ' οὐ πολὺ ἐξορισθεὶς καὶ
ὁ Πατριάρχης Σαμουήλ ἤκουσεν ἐν συνεντεύξει τινὶ πικρὰ παρ' αὐτοῦ παράπονα,
κατὰ τὴν κοινὴν τῶν Ζωγραφετῶν παράδοσιν, καὶ κατὰ τὴν διατηρηθεῖσαν μαρτυρίαν
τοῦ ὑπηρετοῦντος τῷ Ἀρσενίῳ Νεφθαλήμ-Νέστορος. (Τὰ κατὰ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς
Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου, σελ. 22).

τῆς ἀπό τινος καιροῦ συχνὰ συχνὰ γενομένης τῶν Ἀρχιεπισκόπων ἀλλαγῆς, ἐν ᾧ ὁ κρύφιος σκοπὸς τοῦ Πατριάρχου Σαμουήλ ἦτο νὰ συμμετάσχῃ καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐκεῖνοι τῆς διανομῆς τοῦ ὑπερόγκου καὶ τῶν τῆς Αἰγύπτου πυραμίδων ὑπερογκοτέρου χρέους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς τὸ ὠνόμασεν αὐτὸς ὁ Πατριάρχης Σαμουήλ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ περὶ τῆς διανομῆς ταύτης ἐπιστολῇ (Ζαχαρ. Μαθ. Ἱστορ. Κατάλογ. τῶν Κωνστ. Πατριαρχῶν σελ. 253—254)· εἶναι δὲ προσέτι βέβαιον ὅτι, ἵνα εὐκολώτερον πείσῃ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν εἰς τὴν προσάρτησιν τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, παρίστα προφορικῶς, ἰδίᾳ τε καὶ διὰ τοῦ τότε Μεγάλου Διερμηνέως Ἰωάννου Ὑψηλάντου, ὅτι καὶ πολιτικῶς τοῦτο συνέφερε τῷ βασιλείῳ Κράτει, ἐν ᾧ κυρίως ἐθηρεύετο τὸ συμφέρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. (Ἴδε Ἰωαν. Φιλημ. Ἱστορ. δοκίμ. Ἑλλην. ἐπαναστ. Προλεγόμενα, καὶ Κεφ. α' σελ. 2, 3, 4 καὶ 5 τοῦ α' τόμου").

Ἦδη δὲ ἐνταῦθα τελευτῶντες ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ παραθέσωμεν καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ μακαρίτου Μ. Δήμιτσα περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τῆς καθαιρέσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. „Διὸ προφάσεις μὲν ἢ ἀφορμὰς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, γράφει ὁ Δήμιτσας, μετεχειρίσθη ὁ Σαμουήλ τὴν ῥαδιουργίαν καὶ συκοφαντίαν ὅτι δῆθεν ὁ τοῦ θρόνου ἐκεῖνου προϊστάμενος ἔχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτονομίαν ἀγωνίζεται, καὶ μελετᾷ νὰ ἀποσπασθῇ καὶ πολιτικῶς ἀπὸ τῆς Πύλης. Ἄλλοτε δὲ ἐπλαττεν ὅτι αἱ ἐκκλησιαστικῶς ἐξαρτώμεναι ἀπ' αὐτοῦ ἐπισκοπαὶ καὶ μητροπόλεις τυραννιζόμεναι δῆθεν ὑπ' αὐτοῦ καὶ μυρίας πάσχουσαι καταχρήσεις, ἐπεθύμουν ν' ἀποσπασθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ καὶ νὰ προσαρτηθῶσιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῶν τοιούτων λοιπὸν συκοφαντιῶν, ῥαδιουργιῶν καὶ προδοσιῶν συναδέλφου καὶ πνευματικῶν τέκνων κατάρθωσε νὰ πείσῃ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν ἵνα καταρρίψῃ τὸν θρόνον ἐκεῖνον καὶ προσαρτήσῃ εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τοιαῦτα τὰ λογικὰ καὶ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα τοῦ Βυζαντίου Σαμουήλ, τοιαῦτα τὰ κατορθώματα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως!!!“ . . .

„Τὰ πραγματικὰ ὅμως αἷτια καὶ ἀληθῆ ἐλαττήρια τῆς ἀθεμίτου, παρανόμου καὶ ἀντικανονικῆς ταύτης πράξεώς εἰσιν ἄλλα, ὅλως διάφορα... ἐγκείμενα εἰς αὐτὸ τὸ περιγραφέν ἦθος τοῦ Σαμουήλ, εἰς τὴν ὅλως ἀντίθετον, διαγωγὴν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ οὐχὶ ἀντικειμενικὰ ἢ ἐξωτερικά. Ταῦτα δ' εἰσιν ἡ πλεονεξία, ἡ ἀπληστος φιλαρχία, ἡ κενοδοξία καὶ δοξομανία, πράγματα ὅλως ἐναντία καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν αὐτάρκειαν ταπεινοφροσύνην καὶ πενίαν, ὑπ' αὐτῶν, ὡς ὑπὸ δαιμονίου τινὸς ἐλαυνόμενος ὁ τοπότηρητῆς τοῦ Χριστοῦ, . . . πάντα λίθον ἐκίνησε ἵνα ὑποτάξῃ τὰς ὡραίας ἐκείνας ἐπαρχίας τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του, ὑπὸ τὸν θρόνον του!“ [Μ. Δήμιτσα, Περὶ τῆς αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδας καὶ πάσης Βουλγαρίας, ἐν Ἀθήναις, 1859 σελ. 82—83].

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020643

Τιμᾶται φράγκον 1.

Πωλεῖται ἐν τῇ ἐν Σοφίᾳ βιβλιοπωλείῳ „Μακεδονία“.

